

2

לעבד שנה: נגבית בשנים. לפי שממשכנים על הלוקח ואין עושים שררה על הלווה פחות משנים: ומתחלקת בשלשה. לפי שהיא כדני ממונות ודיני ממונות בשלשה: ד' מאתים וזו. קיס להו לרבנן שאלו מספיקים לשנה אחת

והקופה נגבית בשנים. כתב הר"צ ואין עושין שררה וכו'. עיין במשנה ז' פרק ה' לזקלים: ומתחלקת בשלשה. כתב הר"צ לפי שהיא כדני ממונות בשלשה. כפרק קמח דכ"ז דף ח'. שמתחלקים אותה כפי נורך העני ורוב בניו. ומפרש התם דלילו ממחוי אף בגביותה לרין שלשה לפי שהיא כדני ממונות מחלקין אותה ואין לטרוח ולבקש השלישי דלילו מזד הגביותה בין ממחוי בין קופה אין כאן דין לפי שאיש איש כנדבת לבו.

ציונים
והקופה מ"ש שם ה"ה. קמח ע"ש. עור וכו' ע"ש קמח רנו ספק ג' כ"ז ח: ח מי שיש לו. מורה כל: מוספות כ"ק דף ו. ובהג"א פ"ח ק"י ז' מ"י ע"ש ה"ג. קמח ע"ש. עו"ש ע"ש קמח רנו ע"ש ח.

תוספות חדשים
ח (ה"ה ד"ה) חסר דינר בו ד"ה שדינר שיעור חשוב ע"כ. משמע דפחות מדינר אם יחזק לו לא יעול ולא משמע ק' גדולתו גני מעשה דמלמדו של ר' דלחם התם דמסרו לו מד קרע ע"ש וע"כ נראה דלאו דוקא נקט דינר דה"ה כל שהיא. (שם) עיין כ"ק דף ז' ע"ש שרשי"י וז"ל פי אפילו אף זה ע"ש ועי"ל אפילו אף בני אדם נהנים לו כחמד.

חידושי מהר"ח
ז (במשה) מי שיש לו מוזן בו מן התמחוי בו מן הקופה בו. פי' התמחוי הוא לעני עולם מחלקין להם בכל יום וקופה הוא לעני העיר ומחלקין להם בכל ערב שבת וק"ל.

תוספות אנשי שם
ח במשנה מאתים זה. ג"ל דהיינו דינר כדמבנה מפרשי"י כ"ק דל"ז והיינו דקנין קופה חסר דינר לומר היינו זה היינו דינר כדקנין בעלמא פתח נד ופי' בחכמי ור"מ דחשיב התם לקנע מדינה פלגא דחזח וקנע שמיעת שבעל זורי וקנע זורי הוא ד' דינרין כמ"ש כל המסרטים נמשכה הקדמת נמאל חז היינו דינר וכן מלמדי: עכ"ל זה כהד"ה (לח"ט):

הקפדה י"ח

והקפדה נגבית
בשנים י"ח. ומתחלקת בשלשה: ל' מ' שיש לו מאתים וזו. לא יטול לקט שקבחה ופאה ומעשר ענייב. היד לו מאתים חסר דינר. אפילו אף נותנין לו פאתתו. הרי זה

וכתוב' ע"ש כתבו נשם רבינו מנאל לפי שהיה ידוע כסוס של כל אחד כמה יתן. וכן דעת הרמב"ם כריש פ"ט מהמ"ע: ח (זוה) פירוש של מדינה כדמוכח במשנה ח' פ"ה דממונות כמ"ש ע"ש בס"ד. חסר דינר. ומלנו במשנה ה' פ"ט דבבא בתרא לענין שולח סבלות שכשאלל דינר דהוי מחילה. לפי שדינר שיעור חשוב. ולכן הנה נמי כפוסק דינר אפילו אף וכו' נוטל וכן נמאל שדמת הלח הוי גסה דדינר. סוף פ"ב דדמאי: וועיין פרק י' דממונות משנה ז': אפילו אף וכו' יבוא. וה"ה נמי לדיני המשנה דלעיל כשחסר לו מקלח ממון שמי סעודות. עיין

הקפדה י"ח. ומתחלקת בשלשה: ל' מ' שיש לו מאתים וזו. לא יטול לקט שקבחה ופאה ומעשר ענייב. היד לו מאתים חסר דינר. אפילו אף נותנין לו פאתתו. הרי זה

וכתוב' ע"ש כתבו נשם רבינו מנאל לפי שהיה ידוע כסוס של כל אחד כמה יתן. וכן דעת הרמב"ם כריש פ"ט מהמ"ע: ח (זוה) פירוש של מדינה כדמוכח במשנה ח' פ"ה דממונות כמ"ש ע"ש בס"ד. חסר דינר. ומלנו במשנה ה' פ"ט דבבא בתרא לענין שולח סבלות שכשאלל דינר דהוי מחילה. לפי שדינר שיעור חשוב. ולכן הנה נמי כפוסק דינר אפילו אף וכו' נוטל וכן נמאל שדמת הלח הוי גסה דדינר. סוף פ"ב דדמאי: וועיין פרק י' דממונות משנה ז': אפילו אף וכו' יבוא. וה"ה נמי לדיני המשנה דלעיל כשחסר לו מקלח ממון שמי סעודות. עיין

מלצאת שלמה

קר ל מלח לאורמי ופדמי ונשאר לה ט"ו מ"מ הרי נותנין לה בכל שבע ט"ו קעודו וז"ל דשמי העני שנמנו לו חכמים בלמנוס מה שיספיק לו לפי שולח מן הקופה אבל כסאן בשביל כבוד שנה שרין האדם שיהא עורך שולחמי אפי' א"כ אלא כיח נמנו לה חכמים סעודה ימירי למו"ש ע"כ וז"ל. ומתחלקת בשלשה. כספ"ק דסנהדרין משמע מפי רש"י ז"ל דגובים אותה שני שפלה אחריה חס האמתים חס המתחלקים אותה ומש"ש סוף הפרק. וזכורשמי אמרי' אימא חמי דיני ממונות בשלשה דיני נפשות להחיות נפש העני לא כ"ש ופרין יהיה עשרים ושלשה כיון דדיני נפשות קרימי ליה ומשני דלפטר נעוד שהוא מקנן עשרים ושלשה אגסי ימחקן העני וימות. ח מי שיש לו מאתים זה. פי' זוי מדינה שהם כ"ה זוי זורי. ופי' הר"ש ז"ל מאתים זה שהוא שיעור הולאחו ממונות ובמלגוסיס וכן במשנה אשמו ט"י שלש חנן צ"י אפי' שטון לה שני קנים חמ"ס בכל שבע והוא שלש דינר שעולה ל"י דינרין לשנה. וכלים של חמשים זה ושלשה מעגלים ושאר פשלה ויכול לעלות למאה זה (ומאח"כ זה דהכא היינו לו ולאח"כ וימיהו לא יתכן דגני קופה וממחוי לא יכיל אשמו בהדיה עכ"ל וז"ל פי' שני קנין בשלש דינר וכו' היינו כשד' סאין בסלע כדמקן בממני' דלעיל בסמון. חסר דינר. משמע הא חסר פחות מדינר אינו נוטל. אפי' אף נותנים לו כאחת ה"ז

מלצאת שלמה
קר ל מלח לאורמי ופדמי ונשאר לה ט"ו מ"מ הרי נותנין לה בכל שבע ט"ו קעודו וז"ל דשמי העני שנמנו לו חכמים בלמנוס מה שיספיק לו לפי שולח מן הקופה אבל כסאן בשביל כבוד שנה שרין האדם שיהא עורך שולחמי אפי' א"כ אלא כיח נמנו לה חכמים סעודה ימירי למו"ש ע"כ וז"ל. ומתחלקת בשלשה. כספ"ק דסנהדרין משמע מפי רש"י ז"ל דגובים אותה שני שפלה אחריה חס האמתים חס המתחלקים אותה ומש"ש סוף הפרק. וזכורשמי אמרי' אימא חמי דיני ממונות בשלשה דיני נפשות להחיות נפש העני לא כ"ש ופרין יהיה עשרים ושלשה כיון דדיני נפשות קרימי ליה ומשני דלפטר נעוד שהוא מקנן עשרים ושלשה אגסי ימחקן העני וימות. ח מי שיש לו מאתים זה. פי' זוי מדינה שהם כ"ה זוי זורי. ופי' הר"ש ז"ל מאתים זה שהוא שיעור הולאחו ממונות ובמלגוסיס וכן במשנה אשמו ט"י שלש חנן צ"י אפי' שטון לה שני קנים חמ"ס בכל שבע והוא שלש דינר שעולה ל"י דינרין לשנה. וכלים של חמשים זה ושלשה מעגלים ושאר פשלה ויכול לעלות למאה זה (ומאח"כ זה דהכא היינו לו ולאח"כ וימיהו לא יתכן דגני קופה וממחוי לא יכיל אשמו בהדיה עכ"ל וז"ל פי' שני קנין בשלש דינר וכו' היינו כשד' סאין בסלע כדמקן בממני' דלעיל בסמון. חסר דינר. משמע הא חסר פחות מדינר אינו נוטל. אפי' אף נותנים לו כאחת ה"ז

י כ י ן

לוח שחזרת מע"ש לע"ש לאסוף ממון לעני העיר המכוננים: ל' דלוח עושין שררה על הלווה פחות משנים. ח מהיהא כדני ממונות. חלק לכל עני לפי רוב בניו והאמטריכותו. ולפיק דינו כדני ממונות ג': חא כל זה מעה כרמב"ם כאן (גמ'.) ומשקלו ששית. / קוויניט לכף נקי' וע"י מ"ש כפי' כפירושו פ"ו ששעשעו נמאל ר' זה הוא (ט"ו) לטו וטו) נ"י לאטה וטלם) ככף נקי' והוא לכל היומר (י"א ר"ט) נ"י ר"ט וי' שלשים) בקירוב. וזמן הש"ס הוא כגי כהכי לפרנס א"ע בהן

תפארת ישראל

ב ו ע ז
דהיינו נמי פלוגמיהו דמנא קמח וזכמ"ס זיין: דלחכמים כדי שביעה שרין ליתן להעני היינו ברווח. רביעית בכל סעודה ולרע"ק כגי כדי שביעה בשעת הדחק. דהיינו שמינית בכל סעודה. ביהו בשאר מיני פירות שאינן לסעודה. וגם ללפת לא חזיין וגם לקנות לא חזיין. בכל כה"ג משעריין כדי שיקח בהן ב' סעודות:

וכך כגי ליה לשנה לכסות ומונות. ומ"כ דלחיי תקנו ר' זה לצמולה. שלא חשך לנדק שנה תמימה. ורמו למקצלי דקח. דלדקה בגמטריס קל"ט. מיכו ר' זה דקנט לאו דוקא. דה"ה סחורה מעטלעין וקרקעות כל שאינן לחשמישו וזיין ר' זה. וכדמסיק היו ממושניין וכו': חב נקט הגי סהן הפקר. ואפשר שלא יעלה עני. ומכ"ש דקח. שמונע חלקו ומתנהו עטי ומפקיד ג"כ לעניים דעלמא: חג וכ"ש נענון לו א' חלק זה:

וכך כגי ליה לשנה לכסות ומונות. ומ"כ דלחיי תקנו ר' זה לצמולה. שלא חשך לנדק שנה תמימה. ורמו למקצלי דקח. דלדקה בגמטריס קל"ט. מיכו ר' זה דקנט לאו דוקא. דה"ה סחורה מעטלעין וקרקעות כל שאינן לחשמישו וזיין ר' זה. וכדמסיק היו ממושניין וכו': חב נקט הגי סהן הפקר. ואפשר שלא יעלה עני. ומכ"ש דקח. שמונע חלקו ומתנהו עטי ומפקיד ג"כ לעניים דעלמא: חג וכ"ש נענון לו א' חלק זה:

משנה ראשונה

מחלק בכל יום והקופה מע"ש לע"ש וא"ת כיון שמתלקן בכל יום למה חזרין ומתלקין בע"ש. היינו טעמא שהתמחוי לעני עולם והקופה לעני אותה העיר הכי אמר כפ"ק דכ"ב. ומשום דעני עולם אינן קבועין בני אלו והני אהו לרין חלק כל יום ולעני העיר שקבועין מתחלק בע"ש. וז"ל דמחמיה שיקרה למונות והבשילין שיה נקרה ממחוי כפי' דכריתות מע"ש לע"ש שיש שומעין מעות. וקופה עיקרה למעות וכ"ת כ"ק דכ"ב. והקופה נגבית בשנים. פי' הר"צ שאין עושין שררה וכו' אלא משום נהמונה הגבוי נמאן אפילו הוא יחדי הכי אמר גמני. ומשמע משום שמתחלה אין ממנין אלא אדם שכר ידוע שהוא נמאן. ומדכרי הרמב"ם נראה דקופה הוא דבר קבוצ כל אחד כמה יתן וא"כ י"ל דליכא חשד כיון דעביד לאיגלי. ומתחלקת בשלשה.

מחלק בכל יום והקופה מע"ש לע"ש וא"ת כיון שמתלקן בכל יום למה חזרין ומתלקין בע"ש. היינו טעמא שהתמחוי לעני עולם והקופה לעני אותה העיר הכי אמר כפ"ק דכ"ב. ומשום דעני עולם אינן קבועין בני אלו והני אהו לרין חלק כל יום ולעני העיר שקבועין מתחלק בע"ש. וז"ל דמחמיה שיקרה למונות והבשילין שיה נקרה ממחוי כפי' דכריתות מע"ש לע"ש שיש שומעין מעות. וקופה עיקרה למעות וכ"ת כ"ק דכ"ב. והקופה נגבית בשנים. פי' הר"צ שאין עושין שררה וכו' אלא משום נהמונה הגבוי נמאן אפילו הוא יחדי הכי אמר גמני. ומשמע משום שמתחלה אין ממנין אלא אדם שכר ידוע שהוא נמאן. ומדכרי הרמב"ם נראה דקופה הוא דבר קבוצ כל אחד כמה יתן וא"כ י"ל דליכא חשד כיון דעביד לאיגלי. ומתחלקת בשלשה.

שנינו כבר חנוך - כרמ"א א
וזכא סמון ז' פירמא סכרית ת. וזכא י. וזכא י.

מכל הקרבנות שנאמר עושה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.

רמח (רמט)

רמכ"ם הלכות מתנות עניים פ"ג, סמ"ג עשין סימן צ"ג וקס"ב, טור יו"ד סימן רנ"ג.

להלוות לעני, דכתיב (דברים ט"ו) והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו. ודרשו רבותינו (כמונות דף ס"ו) מי שאין לו ואינו רוצה להתפרנס, נותנין לו בתורת הלוואה כדי שתנוח דעתו, וזו היא מצוה יתירה מן הנותן, ומטיל לכיס (פמח"ס פרק מקום שנהגו) יותר מכולן (פירוש שלוקח מעות מן תלמיד חכם או מן העני ומרויח בהם לצורכם).

רמט (רנ)

רמכ"ם הלכות מעשר ונטע רבעי פ"ט, סמ"ג עשין סימן קל"ו, טור יו"ד סימן רנ"ה.

לפדות נטע (מעשר שני דף ע"א) או כרם רבעי, דכתיב ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה', ודרשינן חלולים. נראה (שאלמות סימן ק') דבחוצה לארץ אין חיוב רק מכרם, דכל המיקל (נכנס דף ל"ו) בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ. וכל החייב בערלה חייב ברבעי. ואין פודין אותו בוסר. ואין פודין אותו במחומר. ופודין (ירוש' דעלה ס"א פסק המקדים דף פ"ט ונ"מ דף נ"ו) אותו הבעלים בזמן הזה שוה מנה על שוה פרוטה, ונוטל הפרוטה ושוחקה וזורקה לים או במים או לשאר נהרות כדי שלא יהא בה קלקלה לאחרים, וכשפודהו מברך אשר קדשנו במצותיו וציונו על פדיון נטע רבעי, ואחר כך אוכל הפירות.

רנ (רנא)

רמכ"ם הלכות שחיטה פ"ג, סמ"ג עשין סימן ס"ה, טור יו"ד סימן רכ"ב.

לשלח הקן, דכתיב (דברים כ"ט) שלח תשלח

כבר בארנו שגדול המפייס את העני בדברים יותר מהנותן צדקה, וכן איוב אומר אם לא בכיתי לקשה יום. כל המעלים (ט"ו דף י"ו) עניו מן הצדקה נקרא בליעל ורשע אכזרי וחוטא, שנאמר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכולי, וכתיב ורחמי *רשעים אכזרי, ומכחיש יחוסו (יבמות דף מ"ט) שאינו מזרע אברהם יצחק ויעקב שהם רחמנים, אלא מזרע עובדי ע"ז שכתוב בהם אכזרי המה ולא ירחמו. וכל המרחם (ט"ו דף ק"א) מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך. הנותן צדקה לעני (הרמב"ם ט"ו פ"י טור יו"ד סימן רמ"ט) בסבר פנים רעות, אבד זכותו אפילו נתן הרבה, ועובר משום אל ידע לבבך בתתך לו, וטוב ממנו הנותן פרוטה בסבר פנים יפות.

עוד יש ענין שלישי טוב משניהם, הנותן כראוי ליד העני בסבר פנים יפות. עוד יש ענין רביעי טוב משלשתן, שיתן לעני כראוי קודם שישאל. ויש ענין חמישי טוב מארבעתן, מה שאומר פרק מציאת האשה (דף ס"ו) מההוא חסידא דהוה צריר זוזי בסדיניה ושדיה לאחוריה ובאים עניים ונוטלים אותן, ואין הנותן יודע למי נותן ואין העני מתבייש. ויש ענין ששי טוב מחמשתן, שאומר שם היה משליך מעות מאחורי הדלת, כי לא ידע העני כלל ממי לקח. ויש ענין שביעי טוב מכלן, הנותן (נ"ג דף י"ו) לתוך קופה של צדקה, ואינו יודע ממי נוטלה ולמי נותנה. אבל עתה שאנו רגילין לעשות מקופה של האוצר שקורין *קבל"א כמה דברים שאינו צורך עניים נראה להרב רבי יצחק זצ"ל דאין חייב לתת לתוך הקבל"א. ודין תמחוי וקופה אינו נוהג בזמן הזה בינינו, לכן דלגתי חלוקתם שאינם נוהגים במלכיות האלה. וכן דין מי שיש לו מאתים וזו אינו נוהג בינינו, וגדולה (סוכה דף מ"ט) הצדקה שחשובה ומקובלת יותר

זים
עם
זים
שה
יר,
יתן
יים
ימי
יים
יר,
בין
זגו
עמי
אה
לו
מן
ות
יים
יא
יים
תו
ה'
יו.
ים
יך
יך
ינו
נס
בר
לא
זם
ם.
וטו
זל
או
ות
כן

סמ"ג קטן - רבינו יצחק מקורבא
מוצאג י"ו גמסני

רנב א מי שיש לו מזון שתי סעודות וכו' משנה סוף פאה ופירש רש"י צפרק כל כתבי (שנת קי"ח) תמחוי מאכל שגבו מצעלי צמים מתחלק לעניים שתי סעודות ליום ולפיכך מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול כיון דיש לו גמלא שגזל לעניים וקופה מעות הן לפרנס עניים בני טובים דולא להו מילתא דתמחוי ומתחלק מערב שנת לערב שנת שיש לו י"ד סעודות לא יטול שהרי יכול להמחין לערב שנת הצאה אבל מי שיש לו י"ב ג' יטול שהרי לא מתחלק עוד עד שיגיע לערב שנת והרי לשבעה ימי שנת כריכין י"ד סעודות עכ"ל ובסימן רנ"ו יתבאר דתמחוי לעניי עולם קופה לעניי העיר והחס פריך תלמודא מני אי רבנן דחייב אדם לאכול בשנת ג' סעודות ט"ו הויין אי רבי חידקא דאמר ארבע ט"ו הויין ומשני הא מני רבי עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לצריות ופירש רש"י (שם ד"ה אלא) ולענין סעודה שנת במאן דאפשר ליה איכא למימר כרבנן ואיכא למימר כרבי חידקא ומיהו האי דלריך לצריות יעשה שנתו חול ולא יטול על אחרים כבוד שבתותיו עכ"ל והכי אסקינא צפרק אף על פי (כמונת דף סד): אמתימתין דהמשרה אשמו ע"י שליט דלכ"ע צעינן ט"ו סעודות דכיון דאינה מתפרנסת מן הצדקה יהבינן לה ט"ו לרבנן וט"ו לרבי חידקא ומה שפירש רש"י לשם (ד"ה תמני) מעיקרא למאי דקס"ד דהמקשה ד"ד סעודות צריכה היא לשנת היינו לומר לכלל הפחות י"ד סעודות צעינן אף לעני שבישראל אבל מסעודות ט"ו דשנת לא מני פריך משום דרבי עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לצריות אך קשה מהא דתנן סוף פאה (פ"ח מ"ו) עני העובר ממקום למקום וכו' שנת נוחים לו מזון שלש סעודות וכדלעיל סוף סימן ר"ן והא הך מתימתין רבי עקיבא היא דאמר עשה שבתך חול וכו' ותירצו החוספות על שם רש"י"א פרק קמא דצמרא (דף ט' ד"ה שנת) דבשציל סעודות שנת אין לו להתחיל וליתול אבל בשכבר רריך ליתול נוטל גם כדי לסעודות שנת עד כאן לשונו וכן כתבו החוספות צפרק כ"כ ה':

רנב ב מי שיש לו מזון שתי סעודות וכו' משנה סוף פאה ופירש רש"י צפרק כל כתבי (שנת קי"ח) תמחוי מאכל שגבו מצעלי צמים מתחלק לעניים שתי סעודות ליום ולפיכך מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול כיון דיש לו גמלא שגזל לעניים וקופה מעות הן לפרנס עניים בני טובים דולא להו מילתא דתמחוי ומתחלק מערב שנת לערב שנת שיש לו י"ד סעודות לא יטול שהרי יכול להמחין לערב שנת הצאה אבל מי שיש לו י"ב ג' יטול שהרי לא מתחלק עוד עד שיגיע לערב שנת והרי לשבעה ימי שנת כריכין י"ד סעודות עכ"ל ובסימן רנ"ו יתבאר דתמחוי לעניי עולם קופה לעניי העיר והחס פריך תלמודא מני אי רבנן דחייב אדם לאכול בשנת ג' סעודות ט"ו הויין אי רבי חידקא דאמר ארבע ט"ו הויין ומשני הא מני רבי עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לצריות ופירש רש"י (שם ד"ה אלא) ולענין סעודה שנת במאן דאפשר ליה איכא למימר כרבנן ואיכא למימר כרבי חידקא ומיהו האי דלריך לצריות יעשה שנתו חול ולא יטול על אחרים כבוד שבתותיו עכ"ל והכי אסקינא צפרק אף על פי (כמונת דף סד): אמתימתין דהמשרה אשמו ע"י שליט דלכ"ע צעינן ט"ו סעודות דכיון דאינה מתפרנסת מן הצדקה יהבינן לה ט"ו לרבנן וט"ו לרבי חידקא ומה שפירש רש"י לשם (ד"ה תמני) מעיקרא למאי דקס"ד דהמקשה ד"ד סעודות צריכה היא לשנת היינו לומר לכלל הפחות י"ד סעודות צעינן אף לעני שבישראל אבל מסעודות ט"ו דשנת לא מני פריך משום דרבי עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לצריות אך קשה מהא דתנן סוף פאה (פ"ח מ"ו) עני העובר ממקום למקום וכו' שנת נוחים לו מזון שלש סעודות וכדלעיל סוף סימן ר"ן והא הך מתימתין רבי עקיבא היא דאמר עשה שבתך חול וכו' ותירצו החוספות על שם רש"י"א פרק קמא דצמרא (דף ט' ד"ה שנת) דבשציל סעודות שנת אין לו להתחיל וליתול אבל בשכבר רריך ליתול נוטל גם כדי לסעודות שנת עד כאן לשונו וכן כתבו החוספות צפרק כ"כ ה':

(ח) ואם נתבעו שניהם לדבר עבירה מקדימין
האישי (ט) לפי שאין דרכו לכך:

סימן רנב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ב] כמה יהיה לעני בזמן הזה ולא יטול צדקה: [ג] מי שיש לו קרקעות ובשביל שהוא דחוק רוצים לקנות בוול אם מאכילין אותו צדקה: [ד] ההולך ממקום למקום וכלו מעותיו ונטל צדקה יש לו בעירו נכסים: [ה] גבו לעני או לעניים או לשבוי או לשבויים והותיר: [ו] עני אם מקבלים ממנו צדקה: נתנו לו בגדים חדשים אם נוטלים ממנו הישנים: [ז] מי שצריך ליתול צדקה ואינו רוצה ליתול: [ח] מי שיש לו ומרעיב עצמו: [ט] עני ת"ח שאינו רוצה לקבל צדקה:

א מי שיש לו מזון שתי סעודות (א) לא יטול מהתמחוי (ב) ארבע עשרה סעודות לא יטול מהקופה. יש לו מאתים זוז אפילו אינו

הוא קודם לרבו ורבו קודם לאמו קודמת לכולן כב. ופירש רש"י משום דאית לה זילתא טפיל:

כתוב צההגות מרדכי דכמונות (שם) שמכאן פסק הר"מ שאם איש ואשתו שבוים אשתו קודמת לו ואע"ג דליחיה קמן בית דין יורדין לנכסיו ופודין אותה ואפילו עומד וזוה אל תפדוה מנכסי אין שומעין לו:

יא כתב המרדכי צפרק הכונס (צ"ח ס"י נט) שפסק הר"מ (צ"ח מהר"ם מרומנובורג דפוס פראג ס"י נט) על אחד שנחפס והיה לו די משלו שפודין אותו בעל כרחו אע"פ שהוא אומר אל תפדוה והציא ראיות לדבר (ב):

יב ובפרק הפועלים (צ"ח ס"י שסו) כתב פסק ר"מ שהאז חייב לפדות את הבן אי אית ליה לאז ולית ליה לכן דלא כל הימנו שיעשיר עצמו ויפיל צנו על הציבור ולא יהא אלא אחר קרוב קרוב קודם דממשמע צפ"ק דקידושין (פא): (א):

רנב פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן [א] הנווד למרחקים להביא טרף לביתו כיון שנתנו לו ק"ק זוז היאך איפשר לו ליתול יותר: מי שיש לו יותר מק"ק זוז אם מותר ליהנות בדורון דרך כבוד: [ב] הון את חברו או ליתום סתם ואח"כ חובעו שפירע לו מה שהוציא עליו: [ג] הא דתנן מותר שבויים לשבויים וכו' היינו דוקא בשלא הסכימו בני העיר לשנותו: [ד] גבו לפדיון שבוי ומת השבוי או נשמתו: גוסס שפסקו לו מעות לקבורה ונתפא: נדר מעות להשיא יהומה אחת ונפטרה אם זכו בהם יורשים: [ה] הנווד למרחקים וגבה מעות אם בעל חובו גובה מהם:

א מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מהתמחוי מזון י"ד סעודות לא יטול מהקופה. משנה בסוף פאה (פ"ח מ"ו) פירוש תמחוי מתחלק בכל יום ולפיכך אם יש לו מזון שתי סעודות שהוא מזון יום אחד לא יטול ממנו. וקופה מתחלקת מערב שנת לערב שנת ולפיכך מי שיש לו מזון י"ד סעודות שהוא מזון שבעה אחר לא יטול ממנה. ודיני קופה ותמחוי צ"ל רבינו צמינן רנ"ו: ומ"ש יש לו מאתים זוז אפילו אינו נושא ונותן בהן או שיש לו חמשים שנושא ונותן בהן וכו'.

דרכי משה

(ב) זכין הוא במרדכי פרק נערה שנתפתחה (ע"ג) (כמונות ס"י קנו) ופרק מציאות האשה (שם ס"י קצ): (ג) זכין משמע במרדכי פרק הכונס (ס"י נט):

פרישה

(ח) ואם נתבעו שניהם לדבר עבירה. האיש למשכנ וכו' והאשה לזנות: (ט) לפי שאין דרכו לבך. משא"כ באשה שנבארת למשמיט: **רנב** (א) לא יטול מהתמחוי. צמינן רנ"ו נתבאר דיני קופה ותמחוי ועיין דרישה. ור"ל תמחוי שמתחלק בכל יום ולפיכך אם יש לו מזון שתי סעודות שהוא מזון יום אחד לא יטול. קופה מתחלקת מערב שנת לערב שנת לפיכך מי שיש לו מזון י"ד סעודות שהוא מזון שבעה אחר לא יטול: (ב) י"ד

משנה שם (מ"ח מ"ט) ואלע"פ שצממנה לא אמרו אלא לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני מכל מקום רבינו סבירא ליה לדקדקה הוא כלל במכל שכן י' דמיון דאפילו לקט שכחה ופאה דהפקר הוא לא יטול כל שכן דקדקה וכן היא דעת ר"ת י"א] צמוספות פרק מליאת האשה (דף ס"ח.) ד"ה כאן לאחר גיבוי גם צמדרכי פ"ק דצממנה

ס"י (ד) (א) דגם צדקה הוא גזול את העניים דבעל הבית שנתן לו לא יתן לעניים אחרים והבית ראה מהירושלמי (פאה פ"ה ה"ו) הן לכל שיש לו מאתים זוז לא יטול דקדקה: וכתוב עוד שם צמדרכי (ס"י מקא) רבינו יהודה היה מסופק אדם שהוא נודד למרחקים להביא טרף לבימו ונמנו לו מאתים זוז צעיר אחת אם צריך לחזור לבימו ולהוציאם הואיל ויש לו ככר מאתים ואינו רשאי ליתול יותר ולאחר כלות אלה ז' טוב ירחיק נדוד עד שיהיו לו מאתים וכן יחזור הלילה וגיוסו ה"ר שלמה כהן היה אומר שכשצדקס גולה לארץ מרחק לזורך פרנסתו ופרנסתו צימו כל זמן שלא יחזור לבימו הוא כפעם אחת ובספר אור זרוע (שם ס"י טו) כתב ונראה צעירי אדם שחשב לילך למרחק עד מקום שחשב להרחיק הוא כפעם אחת עכ"ל: בתוב צממנה פ"ק דצממנה (ס"י י) דדורון דרך כבוד דילמא שרי אע"פ שיש לו ק"ק זוז. וצממנה מרדכי פרק כ"ג הרגל (נ"ק ס"י רב) כתוב אמרו (צממנה י) על אלישע הנביא שהיה נהנה אע"פ שהיה לו הרבה יותר מק"ק זוז ושמה אסור ליהנות דרך דקדקה אבל דרך דורון שרי אפילו עשיר גדול עכ"ל (א*) : יש

נושא ונותן בהן או שיש לו חמשים שנושא ונותן בהן לא יטול מהצדקה כלל. (ג) יש לו מאתים זוז חסר דינר י"ב אפילו נותנין לו אלף זוז י"ג בבת אחת הרי זה יטול. יש לו הרבה (ד) והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו מאתים זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור

היינו חוב אלא אשתו נשואה קאמר וה"ק לא מבעיא חוב דעלמא דדומק לפרוע אלא אפילו לכתובת אשתו נשואה שאינה דומקת לפרוע ה"ו יטול וכן משמע צממנה הר"ש ונראה דר"ל שהבעל ייחד לאשתו נשואה קודם חופה כלים ומכשיעין ושמוס צנך וכן וכתב שו"ת צממנה וכתבן צממנה הר"ש (דף ס"ו) מה שהתן פוסק פוסק פחות מומש וכמו שפירשו המוספות (ד"ה וצממנה) והר"ש (ס"י ד) לשם ע"ש רבינו חננאל וכן כשממשכן לה כלים לכתובתה כדחנן צממנה שנתפחה (דף נ"א.) כתב לה שדה שזה מנה חמח מאתים זוז וכו' י"ד:

ד רב"ש יש לו בית וכו'. שם צממנה אין מחייבין אותו למכור כדי להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול טו] וצממנה מליאת האשה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

ד רב"ש יש לו בית וכו'. שם צממנה אין מחייבין אותו למכור כדי להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול טו] וצממנה מליאת האשה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

הרי זה יטול. משנה (שם) צממנה פאה: רב"ש יש לו הרבה והוא עליו בחוב או שממושכן לכתובת אשתו הרי זה יטול. זה שם צממנה וכתב רבינו שמשון (שם ד"ה ה"ו) דהיו ממושכנין לכתובת אשתו דקמני אפילו באשתו נשואה היא: רב"ש יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו ק"ק זוז הרי זה יטול ואין צריך למכור כדי ביתו. גם זה שם צממנה

וב"ש ויש אומרים שכל אלו השיעורים וכו'. כ"כ (הסמ"ג) **ב** ויש אומרים שכל אלו השיעורים לא נאמרו אלא בימיהם [הסמ"ק] סוף סימן (רמ"ו) [רמ"ח] ודין של מאתים זוז אינו נוהג מי שיש לו ק"ק זוז אינו נוהג זמן הזה בינינו. וצמדכי פ"ק דכ"ג (סי' תק) כתב שהשיעור רבני אפרים מה שאמרת שמי שיש לו ק"ק זוז אם יכול לטול צדקה אומר אני הכל לפי פרנסתו ופרנסת בני צימו דהא כ... אשכחיה. שהיו מולפין יין לפניו ככל מה שהיה רגיל לשנות לו לב... ומיהו אם הוא יחידי לא יכול דהא מי שיש לו מזון שמי סעודות לא יכול מן התמחוי וה"ר יצחק מו"י"א כתב צדור זרוע (ה'ל) צדקה סי' י"ד מי שיש לו ק"ק זוז לא יכול מכיס של צדקה והכל לפי פרנסתו ופרנסת בני צימו כדפירש רבני אפרים ל:

ג מי שיש לו שדות וברמים ובתים הרבה (ובו) חוץ מבית דירתו. כלומר דהא מן פאה פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור צימו וכלי תשמישו ועיקר הדין צפרק קמא דצנא קמא (ו) מניא הרי שהיו לו צמים שדות וברמים ואינו מוצא למכרן מאכילין אותו מעשר עני עד מחנה והוי זה מר לה' היכי דמי אי אולו ארעמא דכולי עלמא ודידיה נמי זל צהדיהו אפילו טובא נמי ליספי ליה דהא זול דכולי עלמא נמי אלא דאוקיר ארעמא דכולי עלמא ודידיה אידי דעייל ונפיק אזוי זל ארעיה אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר מר עלה לא לריכא דציומי ניסן יקרא ארעמא וציומי חשרי זל ארעמא דכולי עלמא נטרי עד ניסן ומזוני והאי הואיל ואינטריכא זוי וצין כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו אורחיה למיזל. ופירש רש"י מי שהיו לו שדות וכו'. שוים מאתים זוז ומנן מי שיש לו ק"ק הרי זה לא יכול היו לו מאתים חסר דינר אפילו אלף לה' נותנים לו וזה יש לו צמים שדות וברמים שזה ק"ק זוז אכל אינו מוצא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחנה שזה ק' לה' זוז וקרקעותיו ימכור בק' זוז דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש לו ק"ק זוז: אפילו טובא נמי ליספו ליה. שהרי עכשיו אין שוה ק"ק זוז ומנן היו לו ק"ק חסר דינר אפילו נתנו לו אלף זוז צבת אחת יטול: אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו ק"ק זוז: וצין כדהשתא. צמשרי משום דאינטריך לזוי הילכך עני לא הוי דיעול שזה אלף דינר הואיל וציומי ניסן שוות קרקעותיו ק"ק ועשיר לא הוי הואיל

שהתחיל כבר ליטול נודמנו לו כלים אין מחייבין אותו למכור כדי שלא יטול: **דב** (ו) ויש כטן אומרים שכל אלו השיעורים לא נאמרו אלא בימיהם שהיה להם קופה ותמחוי והיו מחלקין מעשר עני בכל שנה והיו נוטלין לקט שכחה ופאה לפיכך שיערו שמי שיש לו מאתיים זוז לא יטול לפי שיכול לעבור בהן שנה ולשנה הבאה יהיה לו במה שיחיה לו אבל האידינא שאין כל זה יכול ליטול עד שיהיה לו קרן כדי להתפרנס מן הריוח. תדע לך שהרי יש חילוק בין אם נושא ונותן שאז אפילו אם יש לו חמשים זוז לא יטול לפי שאפשר לו להתפרנס מן הריוח אלמא הכל לפי הענין ואפשר כי בימיהם היתה ההוצאה מעוטה ואפשר לא להתפרנס בריוח של חמשים זוז אבל האידינא אי אפשר והכל לפי המקום והשעה: **ל** **ג** מי שיש לו שדות וברמים (ו) ובתים הרבה חוץ מבית

(דף ו'). מי שהיו לו צמים שדות וברמים ואינו מוצא למכרן מאכילין אותו מעשר עני עד מחנה והוי זה רבה היכי דמי אי דולו ארעמא דכ"ע ודידיה נמי זל צהדיהו אפילו טובא נמי ליספי ליה דהא זול דכ"ע נמי אלא דאוקיר ארעמא דכ"ע ודידיה אידי דעייל ונפיק אזוי זל ארעיה אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר רבה לא לריכא דציומי ניסן יקרא ארעמא וציומי חשרי זל ארעמא דכ"ע נטרי עד ניסן ומזוני והאי הואיל ואינטריכא ליה זוזא וצין כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו אורחיה למיזל כך היא גירסת רש"י ופירושה ענני שקרקעותיו אינן שוין אלא מאתים זוז ומשום הכי פריך דאי זול דכ"ע ולא שוין עכשיו קרקעותיו מאתים זוז אפילו טובא נמי ליספו ליה

כדמנן היו לו מאתים זוז חסר דינר אפילו נתנו לו אלף זוז צפעס אחת יטול אלא דאוקיר דכ"ע ודידיה אידי דעייל ונפיק אזוי זל ארעיה אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה שהרי שוות קרקעותיו מאתים זוז: **אב"ל** הרי"ף והרמב"ם והסמ"ג צעשה בשם כל רבוזינו הקדמונים שצטרפם גורסים איפכא אילימא דולו ארעמא דכ"ע ודידיה נמי זל צהדיהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה אלא דאייקור ארעמא דכ"ע ודידיה אידי דעייל ונפיק אזוי זל ארעיה אפילו טובא נמי ליספו ליה וכו' ומפרש לה צעשיר דקרקעותיו שוין אלפיים זוז ופריך כיון דולו ארעמא דכ"ע ודידיה שוות מאתים זוז אף לפי הזול לא ליספו ליה כלל אלא דכ"ע אייקור ודידיה אידי דעייל ונפיק אזוי

דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש לו ק"ק זוז: אפילו טובא נמי ליספו ליה. שהרי עכשיו אין שוה ק"ק זוז ומנן היו לו ק"ק חסר דינר אפילו נתנו לו אלף זוז צבת אחת יטול: אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו ק"ק זוז: וצין כדהשתא. צמשרי משום דאינטריך לזוי הילכך עני לא הוי דיעול שזה אלף דינר הואיל וציומי ניסן שוות קרקעותיו ק"ק ועשיר לא הוי הואיל

(1) ויש אומרים שכל אלו השיעורים לא נאמרו וכו'. כ"כ סמ"ק. ועיין גרישה: (1) ובתים הרבה חוץ מבית דירתו וכו'. דלומו צת ככל ענין אין מחייבין אותו למכור כלעיל:

דרישה

[ג] ויש אומרים שכל אלו השיעורים לא נאמרו וכו'. כ"כ סמ"ק וז"ל ב"י (שו"ע סי' ב) ודברים של טעם הם: כתב במרדכי (כ"ב סי' תצו) ובהג"ה (שם סי' תרט) בשם אב"ה שמי שנצטרך לבריות ושט אחר פרנסתו ונתנו לו צדקה אין בעלי חובות יכולין להפרע ממנו ממה שגבה בצדקה דאדעתא דאשתו ובניו נתנו לו שיתפרנסו בו כמו אוחם שנושאין כתבי קיבוץ וכתוב בהן שיש להם טיפול אשה ובנים ואפילו אח"ל שזה יתן מדעתו לבעל חובו אשתו ובניו יעכבו על ידו

עכ"ל לגן וכתב רמ"א (סי' ב) אם לא שכתוב בקיבוץ שחייב לאחרים דאז נתנו לו אדעתא דהכי שישלם: יבוצין לבנות בית הכנסת מן המעשרות ואין זה גנאי כי עכשיו נותנין צדקה לדעת זה לעשות כל צרכי ציבור. וכן מותר לעשות בו כל צרכי מצוה. ויפרנס אביו בכבוד ולא ממעשר עני וחבר עיר אין שולחין לו. צדקה מן הכיס דגנאי הוא לבני העיר אבל מעשר עני נותנין ללוי ונותן מעשר עני לקרוביו עד מוצאה וכן לאביו. מהר"ם מ"ק לד':

הנהגות והנהרות

לקמן סימן רנ"ו, אבל ודאי דכל קהל מישראל יש להם קופה של צדקה, וכמו שכתבו הרמב"ם [ממנו עייני ט, א - ג] והמחבר לקמן ריש סימן רנ"ו: ב והוא עליו בחוב. ר"ל שחייב לאחריים: ג לכתובת אשתו. פירש רבינו שמשון [פאה פ"ח משנה ח ד"ה היו ממושכין] אפילו נשואה. וכתב הר"ם [עמוד מו ד"ה יש לו מאמין] דהיינו לומר שהבעל ייחד לאשתו נשואה קודם מופה כלים ומכשירין ושמוס כן וכן וכתב שו"ם בכתובת: ד אבל מגררה כו'. ובעור [עמוד מת] כתב דהוא הדין מגורה ושלמן של כסף נריך למכור, ועיין בדרישה [אות ג] וצ"ח [עמוד מט ד"ה וחיאל] כתבו טעם לדבריו. וכתב הר"ח שכן עיקר שלמן ומגורה וכיוצא בהן שאין גופו ממש נהנה מהן, מחייבין אותו למכור, וע"ש, ועוד כתבו הר"ח"ש [כמויות פ"ו סימן יא] ועור [עמוד מט] ושאר פוסקים בשם רבינו תם א' דלם לאחר שכבר נטל מזמנו לו כלים הללו [פירוש, כגון שפלו לו בירושה או במציאה] אין מחייבין אותו למכור. ועוד כתב רש"י [שם סה, א ד"ה לאן ומציאו הר"ח"ש [שם] ורבינו ירוחם נמי י"ט מ"א קסג, ג] דלם לאחר שנטל נודע שעשיר היה והיה לו מאמין וזו, בית דין צאים וגובין ממנו מה שנטל, ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי חשמישו היקרים ומשתמש בפתוחים, אע"פ שממון שאין לו מוצעים הוא משום קנס גובים ממנו, עכ"ל. וכתב הר"ח [עמוד ממ ד"ה ונריך] דנראה ה"א להורות כפירוש רש"י אין מהנדזין אותו:

ב. לשון הטור [עמוד מו]. והע"ב דנמטנה [שם משנה ה"ט] לא אמרו אלא לא יעול לקט שמה ופאה, משמע ליה דכל שאינו נוטל את אלו אינו נוטל שום צדקה. וכן כתב המרדכי בפרק קמא דצנא צמרא [ימו מת] בשם רבי אפרים ובשם אור ורוע [הלכות צדקה סימן ה'] ומתירושלמי [פאה פ"ח הלכה ז' ז']:

- ג. שם במשנה [א]:
- ד. שם במשנה:
- ד"ה שם במשנה:
- **ל. לשון רמב"ם פ"ח ט' תהכות חתנות עניי ד"ו י"ד:
- ה. כחוקימחלה דרבה נראה דרבה כמות דף פ"ח ע"א [מפרשה המרשה ופירשו ר"ף שם דפסל] כ"ג; ו"א שם פ"ו סימן [א] מגריה, ה"ח המגרדין שמגרדין בו נמרחן, והע"ב פירש רבינו עמוד ממ סוף דברי ראשון הוא שכותבין בו הריפות, ואינו כולל כלי אכילה מפני שהריפות חייב ונס אין מקריבין לפני העלי לאכל בו:

לא יטול מהקופה ב ואם יש לו מאתיים וזו ואינו נושא וגותן בהם או שיש לו חמשים וזו והוא נושא וגותן בהם ב לא יטול צדקה ואם יש לו מאתיים וזו חסר דינר ואינו נושא וגותן בהם ב אפילו נותנים לו אלה וזו בבת אחת הרי זה יטול: הגה [א] ו' ומי שהולך מנימו ונוסע מעיר לעיר לקצין כל הדרך שהיה בדעתו ליטע כשהלך מנימו [א] נקרא פטע אמת ואפילו נמנו לו מאמנים זוז בעיר אמת יכול לקבל יומר ומכאן ואלך אסור: [א] ד ואם יש לו הרבה ב והוא עליו [א] בחוב [ג] או שממושכן ב לכתובת אשתו הרי זה יטול ד ואם יש לו בית וכלי בית הרבה ואין לו מאתיים וזו הרי זה יטול ואין צריך למכור כלי ביתו ואפילו הם של כסף וזהב י"ט במה דברים אמורים בכלי אכילה ושתייה ומלבוש ומצעות וכיוצא בהן [ד] ד [א] אבל מגררה [א] או עלי שהם של [א] כסף

למכור. והקשה צ"י [שם ד"ה והרמב"ם] דבגמרא [מנובות סה, א] איחא דרב ציד משני הכי ואיחומב, משום דיכול לומר דלא מיקבל עלי כשאינו של כסף. ומירלו רבוקי דבגמרא לא מירי משלמן ממש, אלא מנפיה הפרוסה על השלמן. ואין נראה בעיני, אלא נראה לי דיש חילוק בין שלמן שלהם לשלמן דבזמן התלמוד היה לפניו כל אחד שלמן קטן בפני עצמו, כמו שכתבו המוספות פרק ערבי פסחים דף ק' [ע"פ ד"ה לאן] אלא אין מצידין את השלמן, והוא השלמן כמו כלי אכילה שמויחד לו, דגם גבי כלי אכילה נראה דהיינו מה שמויחד לו, אלא מה שמשמש עם בני ביתו.

[יש] ה' הוא כלי גדול ודאי אין לשיר לו של כסף בשביל בני ביתו. דאפילו גבי סידור בעל מוצב חמרינן [בגא מניעה ק"ה, ב] לו ולא לאשתו ובניו, אלא ודאי מה שמויחד לו קאמר, והוא הדין גבי שלמן המיוחד לו. אבל עכשיו ששלמן אחד לכל המסובין, ודאי חייב למכור אם הוא של כסף. ומשום הכי לא זכר גם הרמב"ם [ממנו עייני ט, ה] את השלמן כהדי כלי אכילה שמשירין לו, כן נראה לי ברור ונכון:

עדר צחם למהריק"ש רנג סיף א אפילו נותנים לו אלה וזו בבת אחת כו'. וכשעט לאין אחר פתקמו, כל זמן שלא יחזור לנימו הוי כפעם אחת: [שם] לכתובת אשתו וכו'. אפילו נשואה:

עדר צחם למהריק"ש רנג סיף א אפילו נותנים לו אלה וזו בבת אחת כו'. וכשעט לאין אחר פתקמו, כל זמן שלא יחזור לנימו הוי כפעם אחת: [שם] לכתובת אשתו וכו'. אפילו נשואה:

עדר צחם למהריק"ש רנג סיף א אפילו נותנים לו אלה וזו בבת אחת כו'. וכשעט לאין אחר פתקמו, כל זמן שלא יחזור לנימו הוי כפעם אחת: [שם] לכתובת אשתו וכו'. אפילו נשואה:

עדר צחם למהריק"ש

רנג סיף א אפילו נותנים לו אלה וזו בבת אחת כו'. וכשעט לאין אחר פתקמו, כל זמן שלא יחזור לנימו הוי כפעם אחת: [שם] לכתובת אשתו וכו'. אפילו נשואה:

הגהות רעק"א

רנג א [ש"ך ס"ק ד] דאם לאור שכבר נפ"ל. והר"ח [מנובות סה, ב ד"ה והר"ח אהרנס] כתב שפירוש, דנכלים אחר רגיל כבר נפ"ל לא ימכור, אבל מה שפלו לו בירושה אחר הגניב ימכור:

פתיחת תשובה

רנג א [ש"ך ס"ק ד] דאם לאור שכבר נפ"ל. והר"ח [מנובות סה, ב ד"ה והר"ח אהרנס] כתב שפירוש, דנכלים אחר רגיל כבר נפ"ל לא ימכור, אבל מה שפלו לו בירושה אחר הגניב ימכור:

רנג א [ש"ך ס"ק ד] דאם לאור שכבר נפ"ל. והר"ח [מנובות סה, ב ד"ה והר"ח אהרנס] כתב שפירוש, דנכלים אחר רגיל כבר נפ"ל לא ימכור, אבל מה שפלו לו בירושה אחר הגניב ימכור:

ביאור הגר"א

רנג א [ש"ך ס"ק ד] דאם לאור שכבר נפ"ל. והר"ח [מנובות סה, ב ד"ה והר"ח אהרנס] כתב שפירוש, דנכלים אחר רגיל כבר נפ"ל לא ימכור, אבל מה שפלו לו בירושה אחר הגניב ימכור:

באר היטב

רנג א [ש"ך ס"ק ד] דאם לאור שכבר נפ"ל. והר"ח [מנובות סה, ב ד"ה והר"ח אהרנס] כתב שפירוש, דנכלים אחר רגיל כבר נפ"ל לא ימכור, אבל מה שפלו לו בירושה אחר הגניב ימכור:

רנג א [ש"ך ס"ק ד] דאם לאור שכבר נפ"ל. והר"ח [מנובות סה, ב ד"ה והר"ח אהרנס] כתב שפירוש, דנכלים אחר רגיל כבר נפ"ל לא ימכור, אבל מה שפלו לו בירושה אחר הגניב ימכור:

ציונים לרמ"א

רנג ב [מדרכי פרק קמא דבבא בתרא [ימו מת] בשם אור ורוע [הלכות צדקה סימן טו]:

הגהות והערות

ג' עיין הגהות הערות טעור השלם אות ו: ד' הושמע ממחודת אמ"ח טע"א: ה' כ"ה בדפוס, וכ"ה העוסק בנ"ו וצ"ח דפוס. במהדורת אמ"ח מבי' נבאל הגולה הנוסח "מגריה", ועיין גלר הגולה אות ה. ממחודת אמ"ח טע"א כתוב "מגריה" כש"ע, צ"ח ובפ"ו ד"אור היר"א

יורה דעה רנ"ג צדקה

ערה

מוכרם ולא יטול מהצדקה והוא דאין מחייבים אותו למכור כלי תשמישיו של כסף וזהו דוקא כל זמן שאינו צריך ליטול מהקופה אלא נוטל בסתר מיחידים אבל אם בא ליטול מהקופה של צדקה לא יתנו לו עד שימכור כליו: הגה"ה [א] וכן במקום דאיכא תקנה שלא יטול צדקה למי שיש לו דבר קצוב אין חוששין לו צדקה וכלי תשמישיו [א] כל מי שהוא עשיר אסור ערך צדקה למרהריק"ש

במקו"מ יתנו לו [א] והיון דרך כבוד שרי אפילו יש לו מאמץ זה:

ביאור הגר"א

[ג] [נהגו] וכן כו'. נלמד מהנזכר לעיל [בש"ע]: [ד] כ"י כו'. דקיימא לן כדכרי יוחנן בבבא מציעא י"ב ב' דכהאי גוונא מציאתו לאכוי, והוי כותול לאכוי: פתחי תשובה

בענין שולחן של כסף. ושם תשובה ארוכה בענין חלוקת המעות המקובץ לסמית הנוקין בעת השריפה רחמנא ליצולן. והמציא סדר נכון בחלוקה קרוב לדין תורה, וביאר חשעה פרטים בזה, ע"ש:

אוצר מפרשים

ה (הגה שם) [וכן במקום]. שאלה, בעירנו זאת עיר עו לנו טיריאי יע"א יש לנו הקדשות, מהם שהקדשו אותם בעלים מיוחדים שיהיו הקין קיים לעולם ומהפירות יושלחו לתלמידי חכמים שבארץ ישראל בשיבה המיוחדת להם, ומהם שהקדשו אותם כוללות שיהיה הקין קיים לעולם ומהפירות יושלחו לתלמידי חכמים וצנועים שבארץ ישראל תוכ"ב, ומהם שהקדשו לעירנו זאת לתלמידי חכמים בשיבה ולתלמוד תורה, ומעוה הקדש האלו נותנין אותן ט"ו למאה בריות לשה ליהודי הקי"ק ישמרו אל. וכה מנהיגו בכל שנה ושנה כהגיע חור מפרון הירושלם מתקצצין המרבין תורה ואנשי המעמד וגזכרי החכרות ישמרו אל, וגזבים הירושלם מהשנה שעברה וקנין בקינן מהחייבים שאם לא יפרעו הקין לסוף ט"ו ימים חייב לפרוע הקנס הקצוב מעכשיו ולזמן העיכוב. וכן הנהגו מימות הקדשים ההחכמים זה שמונים שנה ואין פוצה פה ומצנפץ, ועתה מקרוב קצת אנשים עקרו דירתם מעיר טיריאי יע"א והלכו ונתיישבו אל עיר אחרת כיום הזה, ורשאלים יהידי קי"ק אטרייא מהם שפרעו הירושלם ככל שנה, ופרשטים להם את הרגל, יש מהם אומרים שאינו מן הדין לפרוע רבות, ויש מהם אומרים שאינם רוצים לפרוע הקנס כיון שלא נטלו קיין לתשובת השנה. ולפיכתי ז' מוט התמוטטה הארץ שבטיבה שמהחברות הנזכרות ולא נשאר החצי מהקין כשל כל הנטל ואין להם יכולת לפרנס תלמידי חכמים בשיבתם ומלמוי תלמוד תורה וכל שאר צרכי העיר ולשלוח תמירין כסדרין כמו שהיו רגילין בכל שנה, וירינו מורינו ורבינו אם יש ממש בדבריו אלו המצפפים והמגנים על נשאר החצי מהקין כשל כל הנטל ואין להם יכולת לפרנס תלמידי חכמים שאלו האנשים שאינם רוצים לפרוע הקנס לעשות אהבו, ומדינת חייבים לפרוע הקנס שעולה לפי חשבון השנים אשר המעות בידם כמו שבאר. והנה בהקדש עניים אם יוכלו להלוותן ברבית קצוצה איכא פלוגתא כוין רבוחת, שדעת הרשב"א ז"ל [ויהי חיי סימן ט] מן הדין מותר מטעם שמשנת אלו אין להם בעלים ידועים, וגזכר לא בשל עצמו הוא מלוה ומצא שאין רבית זה כא מלוה למלוה.

והרא"ש ז"ל [ויהי חיי סימן ט] כתב שלא מצא היתר להלוותן ברבית קצוצה אלא בהקדש של ברך הבית, אבל בהקדש עניים דין הדיור יש לו ואסור להלוותן ברבית קצוצה וזולת ברבית דרבנן, ומלאת דפשיטא דנקטינן כהרא"ש, ודפשא דאורייתא לתומרא, וכל שכן שהרשב"א עצמו כתב להלכה אמרו ולא למעשה. וכן כתב טורי הור"ב ז"ל [ויהי חיי סימן ט] חלק י"ד סימן ל"ט זמ"ה, וזו אינה צריכה לפניה. אמנם ראייתי לבעל בנימין זאב ז"ל בחשובותיו סימן שס"ז והיה בכיצוד לנדון דידן להלוותן ברבית קצוצה מטעם היותו הקדש וכדברי הרשב"א. חזקו אמת שקשה מאד הור"ב האין החיר בפשוט שכל גדולי עולם תולעים על הרשב"א, ואף הרשב"א ז"ל לא החיר למעשה. ורעה עוד מדאת שלא הוזכר בדבריו מחלוקת הרשב"א והרא"ש ז"ל, אלא יושב וזורש כמשה מפי הגבורה. וכן מצאנו בחשובותיו ש"ל שלמה בבבא קמא פרק החובל [י"ה] [ד'] [סימן ק"ב] חטפ עליו הרבה והארץ בכיטולו של דבר, ואשר אני אחזה לי שדעתי של בעל בנימין זאב ז"ל הנהגו שלו שריר וקיים והלכחא כותיה ולא מטעמיה, אבל שולח הנהגו בזה להחיר יורא מטעם מורי הרב [מהרי"ט] בחשובה הנזכרת ז"ל, איכא דבמענות שהוקדשו על מנת שיהיה הקין קיים לעולם ומהפירות יעשו מהם צדקה או יחלקו לעניים או לתלמידי חכמים או לבקור חולים, בזה ראייתי שנהגו היתר בארץ ישראל כפי רבותינו ז"ל, ולא מטעם דממון עניים הוא, אלא דהני עניים לא בעלי הממון מיקדו, כיון שאין להם בגוף הקין כלום ואינם זוכים אלא בפירות העתידים לבא אחר שיבואו לעולם, והפקדו שהופקד להשגיח בזה לאו שלתו של בעלים מקרי אלא לזכות העניים הוא משני, ואילו אמר (הלוח) [ללוה] א"י אני אתן לך מנה של פלוני שילוח לך ותתן לי עשרים דינרים היה מותר, כי הא דאמרין לא נכא מציעא שם [ג] לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה, אף כשאמר נתנו לעניים עשר דמי דהני בעלים לאו בעלים מיקדו. ואף הרא"ש יורה בזה שהוא לא מצא ממון עניים שיהא מותר אלא ממון ברך הבית. וכן הרבר דהקדש עניים כהדירט דמי, אבל זו אפילו להדירט כהאי גוונא שרי כ"ו ומיהו כ"ו, מכל מקום היכא דאין עניים מיוחדים דזה זוכה היום זה זוכה למחר, וכל שכן היכא דלא קיין להו מדי אלא מחלקים להם כפי העת וכפי השעה לפי העניים ולפי רוב העונה, אין כאן אסור מיוחד שיהיה בגוף המעות [לפירותיו] [לפירותיו] ואין להם אלא לשעתן מה שנטולין ונותנין לתוך פיהם ולא בעלים מיקדו כ"ו, ומעיד אני עלי שמים וארץ שבארץ ישראל בעיר צפת תוכ"ב בהיותה יושבת על חלה כפי הרבנים ז"ל היו נוהגין כן לתת מעות שהוקדשו ללומי תורה בשיבה, ומעות שהוקדשו לתלמוד תורה בריות כ"כ מלוה, והרוב מוה"ר אברהם גביראל ז"ל היה בידו ממון רב כסף שבארץ ישראל אלו והיה מלוה אותן בענין זה וקובע שנים ומשכח חרשים [וכו'], ולא נזולק אדם בזה מעולם, עכ"ל מורינו הרב ז"ל בחשובה הנזכרת. ואם לחשך אדם לומר שמורי הרב ז"ל ש בדבריו סתירה מבוארת מסימן זה שהוא סימן מ"ה לסימן ל"ט שכתבוהו הילק, שכספינו זה נראה ברור מדבריו שתלמידי חכמים שבתלמוד תורה

באר הגולה עם ציונים מהשי"ך
 1. באוקוממא לרז פפול שם, וכפירות הרי"ף שם [ר"ן שם ד"ה מן; רבינו משמון משנה פאה שם ד"ה אה; וכן נראה דעת הרמב"ם שם]. ופסק הרמב"ם כפיק"ט מהלכות מתנות עניים [שם] כמחוייבה. וכן נראה דעת הר"ף [שם] והרא"ש [שם] שכתבו להנך מ"ה אוקוממא:

ציונים פרמ"א

עם ציונים מהשי"ך
 ט) מרדכי ריש בבא קמא [נמו ט]:
 ז) מרדכי פרק קמא דבבא מציעא [נמו נמח] [הובא] בב"י סימן (ר"ב) [נמו]: [עמוד לה ד"ה נמח]:

הגהות והערות

1) מוקף ע"פ ש"מ מהרי"ט שם:
 2) בנפשויות המלכות הוא נמיתין קנ השני, אף צלמח הוא מימן קק, כי ספר שם סימן קד:
 3) כ"כ גם הכ"י יו"ד סימן קעו עמוד מקו סוף ד"ה האומר, אף צלמח לימא שם: 4) משפחה זו מופיעה בממלכת ספר שירי מסת הגדולה דפ"ר, בדפוסים מלוחים השמטת משפחה זו:

מאכלין אוחו הרבה ביום אחד, אלא דבר יום ציומו כדי פרנסתו עד חצי דמיהן, ולגבי עני הוא דחנן [פאה פ"א משנה ט] היה לו מאתים זוז פחות דינר אפילו אלף זוז צבת אחת הרי זה נוטל, עכ"ל, ומציאו ב"י [עמוד נא ד"ה כתב] ודברי משה [אחז ז]:

ו קרקעות כו'. מלמד ציט דירחו, טור [סוף עמוד ג]. כלומר דהא אין מחייבין אוחו למכור ציט דירחו, כדלעיל סעיף א', וכן כתב גמון יוסף [שם ד"ה מי שהיה צמס הרמ"ה והרמ"ש [הגהות אשר"י שם פ"א סימן ג ד"ה מי], וכן כתבו המוספות [שם ג ד"ה מי] והמלדכי [שם רמז ב]:

ז ביוקר וכו'. אבל אם הוצלו כל הקרקעות אף של אחרים, אפילו אם הוצלו שאינם שוים כחצי דמיהן, אם יכול למכרן שיהיה לו מאתים זוז לפי הוצל כריך למכרן ולא יטול מהצדקה, טור [עמוד נא] ופוסקים: כו'. וגמון יוסף [בנא קמא ג, א ד"ה אפי' טובא] כתב כשיעור מאי דול ארעא טפי מדכולי עלמא, ומציאו ב"י [עמוד נא ד"ה והר"ף].

ולא משמע הכי דצדכי [הרמב"ן] והטור [עמוד נא] והשו"ע ושאר פוסקים, אלא מאכלין אוחו והולך עד שימכור בשוה, וכן עיקר: ו אינו חייב ב"דום וכתב צדכי

ירוחם [נמיכ יט ח"א קסו, ג] דלאו דוקא נטל מקופה של צדקה, אלא אפילו מהאדם בעלמא שפרנסו דרך חסד וגמל לו די סיפוקו כיון שזל היה לו נכסים בלוחה שעה. אמנם אם היה לו נכסים או קרקעות אפילו ביד אחר, חייב לשלם אם חצירו מונעו, וזלמי צימוס עני, כמו שכתב בספר התרומות [שער סה ח"ב סימן ג] צמס תשובת הר"ף [מ"א סימן קטו] שהן ימוס וימומה בתוך צימוס אין לו עליהם שום חציעה, ואפילו יש להם, אם לא שכתב [ה] שצמורת הלוחה זן אוחס, אבל בסתמא לא, עכ"ל. ומציאו ב"י [עמוד נא ד"ה ומת], וכן הם דברי הר"ב צעניף ה':

ה מי שהיו לו קרקעות כו'. המחבר העמיק לשון הרמב"ם [ממנות עניים ט, טו], ודעתו מנאר דקצירא ליה כגירסת הר"ף [בנא קמא ג, א], ומיירי בעשיר שאף אם ימכרם לפי הוצל יהא לו שיעור מאתים זוז, דאלו אין שוין אף לפי הוצל מאתים זוז לכולי עלמא, דמתני לו אפילו אלף זוז צבת אחת,

דהא הוה ליה עני. וכן כתב הב"ח [עמוד נא דבור ראשון וד"ה ומ"ש]. ומכל מקום כיון שאין לו מעות מאתים זוז ויטערך עכשיו צימות הגשמים למכור זול, אין מחייבין אוחו למכור אלא מתפרנס מן הצדקה עד חצי דמי הקרקעות. ואין משגיחין לראות צממה הוא מוצל עכשיו, אלא ציין מעט ציין הרבה מאכלין אוחו עד מתלה, לפי שעד מתלה הדרך להוציל ולא יומר, ואם שאר בני אדם לוקמים ציוקר והוא אינו מוצל למכור אלא זול, מאכלין אוחו אפילו יותר מעט חצי דמי הקרקעות, והו דעת הרמב"ם, אבל דעת המוספות [שם ג, א ד"ה אין רבינו ירוחם] נמיכ יט ח"א קסו, ג] וקמ"ג [עמין קסד רח, ג] בגירסת הר"ף [שם אין משגיחין לימן עד דמי חצי הקרקעות או לא, אלא רואין אם יכול למכור צימות הגשמים בחצי דמיהן אין מאכלין אוחו, אבל מאכלין אוחו, ואין משגיחין לראות

כמה יתנו לו, אלא אפילו יותר מדמי חצי הקרקעות אוחו, לפי שעד מתלה הדרך להוציל שאליו יכול למכור אוחו בחצי דמיהן, וכך הם דברי הר"ב צמס יש אומרים וכל זה ברור, ולא כה"מ [עמוד נא ד"ה ומ"ש] שהשיג על הטור והר"ב דצדכיס שאינם נכונים. גם דברי הנימוקי יוסף ריש בנא קמא [ג, א ד"ה מי שהיה וד"ה וקמא] מעורבצים בזה, וכבר השיגו הר"מ מטיקטיין בגליון האלפסי [הוצא במדושי אשר"י שם אוח ה], ע"ש. בתב רבינו ירוחם [שם] צמס הר"ר יונה, כי אמרין דמאכלין אוחו עד מתלה דמיהן שישו צימות החמה, אין

לימן לציוי אף על פי שהם גדולים אם הם סמוכים על שנתן אציהם [ו] וכל זה דוקא דרך צדקה אבל דרך דורון וכבוד יכול לקבל אדם [ו] כדאמרין [ו] הרוצה ליהנות יהנה כאלישע [ו]:

בימיהם אבל בזמן הזה יכול ליטול עד שיהיה לו קרן כדי שיתפרנס הוא [ו] ובני ביתו מהריות ודברים של מעם הם:

ה מי שהיו לו קרקעות ואם ימכרם בימות הגשמים ימכרם [ו] בזול ואם יניחם עד ימות החמה מוכרן בשוויין אין מחייבים אותו למכור [ו] אלא מאבילים אותו מעשר עני עד חצי דמיהם ולא ידחוק עצמו וימכור שלא בזמן מכירה: [הגה] [ו] יש אומרים שאין מאכלין אוחו רק עד שיכול למכור קרקעותיו בחצי דמיהן: [ו] היו שאר האדם לוקחים [ו] ביוקר והוא אינו מוצא מי שיקח ממנו אלא בזול מפני שהוא דחוק ושרור אין מחייבים אותו למכור [ו] אלא אוכל מעשר עני והולך עד שימכור בשוה וידעו הכל שאינו דחוק למכור: ד בעל הבית ההולך ממקום למקום וכלו מעותיו בדרך ואין לו מה יאכל יטול [ו] צדקה [ו] וכשיחזור לביתו [ו] אינו חייב (כלום) [לשלם] [ו]: [הגה] [ו] דהוה ליה כעני והעשיר דאילו חייב לשלם:

ה מי שפירנס יתום והיה מכוין למצוה ירוחם [נמיכ יט ח"א קסו, ג] דלאו דוקא נטל מקופה של צדקה, אלא אפילו מהאדם בעלמא שפרנסו דרך חסד וגמל לו די סיפוקו כיון שזל היה לו נכסים בלוחה שעה. אמנם אם היה לו נכסים או קרקעות אפילו ביד אחר, חייב לשלם אם חצירו מונעו, וזלמי צימוס עני, כמו שכתב בספר התרומות [שער סה ח"ב סימן ג] צמס תשובת הר"ף [מ"א סימן קטו] שהן ימוס וימומה בתוך צימוס אין לו עליהם שום חציעה, ואפילו יש להם, אם לא שכתב [ה] שצמורת הלוחה זן אוחס, אבל בסתמא לא, עכ"ל. ומציאו ב"י [עמוד נא ד"ה ומת], וכן הם דברי הר"ב צעניף ה':

ביאור הגר"א [ה] כדאמרין כו'. בפרק קמא דברכות [ו"ד ז'], ועיין הגהות אשר"י שם [סימן ז]: [ו] נמיכ בן יש אומרים כו'. שהשיעור הזה על שנה אחת שלקט שכחה פאה מצוי בכל שנה: [ליקוט] יש אומרים כו'. זה לשון הרשב"א נש"ח [מ"א סימן תתע"ב], אומר אני הכל לפי פרנסתו, דהא אמרין בפרק [ו] דכתובות [ס"ג] עייפינהו ושדר ארבע מאות כו' [ע"כ]: [ז] נמיכ בן מי כו'. כפירוש הר"ף שם [בבא קמא ב, א] וכפירוש הרמב"ם [ממנות עניים ט, טו] שיתנו לו מעשר עני עד מחצה דמיהם. אבל תוספות פירשו עד שיכול למכור עד מחצה דמיהם, ועיין תוספות שם [בבא קמא ג, א] ד"ה אי כו'. והוה שכתב [נימ"א] ויש אומרים כו': [ז] [ו] [הגה] [ליקוט] יש אומרים כו'. לפירוש התוספות שם, וכן פירש רש"י שם [ע"כ] ללישא אהרונא, אלא שהגירסא מהופכת לפירוש. וללישא

באר היטב (ד) בזול. כתב הש"ך [מ"ק ה] דמיירי בעשיר, שאף אם ימכרם לפי הוצל יהא לו שיעור מאתים זוז, דאלו אין שוין אף לפי הוצל מאתים זוז לכולי עלמא נומין לו אפילו אלף זוז צבת אחת, דהא הוה ליה עני. וכתב רבינו ירוחם, כי אמרין דמאכלין אוחו עד מתלה דמיהן, אין מאכלין אוחו הרבה ביום אחד, אלא דבר יום ציומו כדי פרנסתו וד הוי דחיהו ולגבי עני הוא דחנן היה לו מאתים זוז

(*) וקיים שם [נמרדכי בנא קמא סימן רג] אע"פ שהיה לו [לאלישע] הרבה יותר ממאכלים זוז. ועיין לעיל סימן רמ"ז סעיף כ"א [הגה] שכתב דוקא דורון דדבר מועט וכו':

ו. טור [עמוד ג] צמס יש אומרים, וכן כתב סמ"ק [סוף סימן רמח] ועוד פוסקים [מרדכי בנא קמא רמז חק, טמס רבינו אפרים ובסם אור ארוע הלכות צדקה סימן ז]:

ח. כרייתא בנא קמא דף ז' ע"א וע"ב. כל הסניף לשון הרמב"ם פרק ט' מהלכות תחנות עניים דו [חז"ל]:

ט. גירסת הר"ף שם [ג, א] וכפי פירוש הרמב"ם בפרק ט' מהלכות תחנות עניים [הלכה טו]:

י. כפי פירוש המוספות [שם ע"א ד"ה אין לדברי הר"ף [שם]:

יא. שם בגמרא: יב. משנה ד' פרק ה' דפאה וכתבמים. וכאשר בהמה כן הוא הרמב"ם [ממנות עניים ט, טו] ובטור [עמוד נא]:

(*) וכן כתב הרמב"ם פרק ט' [שם]: יג. רבינו ירוחם נתיב י"ט [מ"א קסו, ג] צמס ספר התרומות שער סה [מ"ב סימן ג] צמס תשובת הר"ף [מ"א סימן קטו]:

ציונים מהש"ך עם ציונים מהש"ך (ד) מרדכי מהגהות דבבא קמא [רמז רב; הגהות אשר"י צמס מ"א סימן י ד"ה הלכה]:

(ה) בברכות י ב: (ו) טור [עמוד ג] ושאר הרבה פוסקים [מוספות בנא קמא ז, א ד"ה אין פת"ג עמין קסד רח, ג] צמס רבינו ירוחם נתיב יט ח"א קסו, ג צמס ה"ר יונה]:

(ז) טור [עמוד ג] (*):

הגהות והערות גדפו"ר הורווגל תק"ץ [אין כלן מ"ק ח. במסורת וילנא ס"ק דהם ס"ק אחד, וכי שאל לשונות אם סדר האותיות יצאו ולא נכונ]:

[א] אם לא שכתב, כ"ה הגירסא ב"י מונח לקמן, וכ"ה דרבינו ירוחם שם. בספר התרומות שם צמס

מימות החמה מחוייב למכור, אך פחות ממחצה ימתין עד ימות החמה ועתה יקח צדקה. אך הדבר תמוה, דלמה יהיה לו הפסד עד מחצה שוויים מכפי ימות החמה. וצ"ל הטעם, כיון דעתה אינם שוים יותר אין זה זלזול, וכיון שיש לו לפי המקח ההוא מאתים זוז אסור לו ליטול, אך בפחות ממחצה חסו עליו חכמים והתירו לו ליטול צדקה עד ימות החמה:

ט אב"ה הרמב"ם בהלכות צדקה (פ"ט ה"ז - י"ו) יש לו דרך אחרת בזה וזה לשונו: מי שהיו לו בתים שדות וכרמים ואם מוכרן בימות הגשמים מוכרן בזול ואם הניחן עד ימות החמה מוכרן בשווייהן, אין מחייבין אותו למכור, אלא מאכילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהן ולא ידחוק עצמו וימכור שלא בזמן מכירה. היו שאר האדם לוקחין ביוקר והוא אינו מוצא מי שיקח ממנו אלא בזול מפני שהוא דחוק וטרוד, אין מחייבין אותו למכור, אלא אוכל מעשר עני והולך עד שימכור בשוה וידעו הכל שאינו דחוק למכור. עכ"ל. ולדבריו ניחא דלא שבקינן ליה לזלזולי כלל אלא נזון מן הצדקה עד שימכור במקח השוה. אך גם זה אינו מובן דלמה בימות הגשמים אין מאכילין אותו רק עד מחצה משווי הנכסים. ואולי דמפני שאין דרך שיזולו יותר ממחצה מן ימות הגשמים לימות החמה, ולכן דיו שנסייענו מן הצדקה מה שהזול ולא יותר, משא"כ דאם הזול הוא מפני דחוקו, אין שיעור לדבר, ולכן גם מסייעין לו מן הצדקה בלא שיעור:

י ודע, דאע"ג דבאין לו מאתים זוז יכולים ליתן לו אפילו אלף זוז בבת אחת כמו שנתבאר, מ"מ בזה שיש לו הרבה אלא שאין יכול למוכרן עתה, אין נותנין לו הרבה בבת אחת אלא דבר יום ביומו [נ"י וס"ך סק"ה נ"ס רניו ירוסן]. והטעם פשוט, דכיון דבאמת עשיר הוא אלא שדחוק לזמן כמ"ש, א"כ איך ניתן לו הרבה, שמא למחר ימצא למכור בשוויים ולמה נקפח לעניים, ודיו להאכילו דבר יום ביומו עד שימצא למכור בשוויין:

יד יא כתב הרמב"ם בפ"ט (ה"י) בעל הבית שהיה מהלך מעיר לעיר ותמו לו המעות

בדרך ואין לו עתה מה יאכל, הרי זה מותר ליקח לקט שכחה ופאה ומעשר עני וליהנות מן הצדקה, ולכשיגיע לביתו אינו חייב לשלם שהרי עני היה באותה שעה. הא למה זה דומה לעני שהעשיר שאינו חייב לשלם. עכ"ל. וכן כתבו הטור והשו"ע סעיף ד', והיא משנה בפאה [פ"ה מ"ז]. והרמב"ם הסביר הטעם דזהו דומה לעני שהעשיר שאינו חייב לשלם. ואע"ג שאין זה דמיון גמור שהרי (הוא) הא יש לו עתה, אמנם כיון שהוא בדרך ומוכרח עתה לזון מן הצדקה הרי באותו זמן הוא כעני. ותמיהני שבפירוש המשניות (ס"ט) כתב הרמב"ם דממדת חסידות צריך לשלם ע"ש, ולמה לא הזכיר זה בחיבורו. וגם בירושלמי משמע כן (ס"ט ה"ג) ע"ש. וגם בש"ס שלנו בחולין [קל]: משמע להדיא כן ע"ש. ואולי שבחיבורו לא כתב רק העולה לפי עיקר הדין. ודע, שהדבר פשוט שאם זה הבעל הבית העובר ממקום למקום ביכולתו ללוות, שאסור לו לקבל צדקה [וכן ראינו נ"ס הגר"א נספד סוף המשולש סוף סי' י"ז]:

יב כתבו רבותינו בעלי השו"ע בסעיף ה' מי ה שפירנס יתום והיה מכוינ למצוה וכשהגדיל חבע ממנו מה שפרנסו פטור, אפילו היה ליתום באותה שעה, אם לא שפירש שדרך הלואה פרנסו. ודווקא יתום אבל אחר אפילו בסתם נמי אמרינן שדרך הלואה עשה, מאחר שיש לו נכסים. עכ"ל. ודינים אלו תלויים לפי ראות עיני הדיין איך עשה זה אם לשם מצוה אם לשם תשלומין. ולכן נתבאר בחור"מ סוף סימן ר"צ (מ"ה) דיתומים שסמכו אצל בעל הבית וזנם משלו חייבים לשלם, משום דבוודאי לא כיון לזון את כולם לשם מצוה, משא"כ ביתום אחד שנטלו בעל הבית יותר נראה שכיון למצוה, אבל באיש אחר בסתם, הדעת נוטה שלא עשה זה לשם מצוה. ולכן בבעל הבית העובר ממקום למקום ותם כספו ואחד נתן לו על הוצאה, יותר קרוב לומר שלשם הלואה עשה, אלא א"כ ניכר הדבר שלשם חסד עשה. [ועיין ש"ך סק"ט, ואלן דבריו מנוריס כל קי ודו"ק]:

יג תנן בסוף פרק ב' דשקלים מותר עניים לעניים, מותר עני לאותו עני, מותר

מכירת פרי צדקה
סוף ודע

רון
כסמ
יש
ילר
ינו
"א
קה
ורא
זו,
זיד
יש
קה
ין,
אה
ין.
יל.
יש
"פ
לא

אי
רון
די
צא
ה.
ים
ות
וא
זין
תו
בל
בל
ינן
לו
ול
מן
זם
זין
ול
זה
גד
זן

וממון אשתו לממון שלו, אי"כ הי"נ נימא עכ"פ בהיו ממושכנים לכתובה ולבע"ח לא הזכיר רבי שיעור במשנתנו כלל למי שנושא ונותן, וסמך על מתני' דפ' מציאת האשה הנ"ל, מ"מ יחשב עכ"פ לשליש ר"ל אם יש בידו ג' מאות זהובים והוא חייב לכתובת אשתו יחשב לו רק למאה זהובים.

ואולי אפשר עוד לומר דקרובים דברי אלו להיות כדברי אלו, והוא, דמדרך בני ישראל להלוות על ריוח בתורת עיסקא תרי תלתי בהפסד ותלתי באגר להנותן, ולמקבל יהיה תרי תלתי באגר ותלתי בהפסד כמבואר זה פר' הרבית (סח, ב), והרוצה ללוות אלף דינר ומן הסתם מרויח ג' כפלי [נהקין כנ"ל נמצא עולה הריוח ג' אלפים דינר] והיה נותן להמלוה אלף קרן ואלף ריוח דהרי תלתי באגר. והכא באשה הואיל ואית ליה לבעל תרתי לריעותא, חדא שאם יגרשנה או ימות מחו, צריך לשלם מיד משא"כ בע"ח אחר וכמ"ש המרדכי הנ"ל, גם בע"ח אחר מקבל הפסד משא"כ האשה, ע"כ נגד זה תקנו שני דברים כנגדן להאשה, א' שתסגי לה בחצי הריוח, היינו ה' מנה מיד ולא אלף אחר שנה, ע"ד בוצינא טב מקרא, ב' הואיל ואינה מקבלת עליה הפסד תסגי לה בריוח כנ"ל פעם אחת, דאלו בע"ח אחר היה צריך לתת כן בכל שנה ושנה ומ"מ איננו יוצא מהיקש שיעור חמשים זוז של משנתנו. יהיה איך שיהיה היה נראה מהסברא ומסדרו המשנה דפטור בלא כלום א"א דבנושא ונותן לכל הפחות יחשב לו לשליש.

[בירור נוסח הלכה אחת ברמב"ם]

אמנם ראיתי ברמב"ם פ"ט ממנות עניים ה' י"ג כתב מי שיש לו וכו' היו לו מאתים זוז אע"פ שאינו נושא ונותן בהם. וכתב בגליון הגהת משנה למלך כאן חסר לשון וצ"ל או שהיו לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהם עכ"ל. הרי זה לא יטול וכו', היו לו מאתים חסר דינר וכו' היו בידו מעות והרי הן עליו חוב או שהיו ממושכנים לכתובת אשתו הי"ז מותר ליקח עכ"ל. הנה אם היה חסר בספרי רמב"ם הקודמים בכא דהיו לו חמשים זוז בוודאי שצריך להגיה ולהוסיף, כי מי יחלוק על משנה מפורשת בלי חולק. אבל מדוע שינה הגאון בעל משנה למלך הסדר והכניס הן בכא דחמשים

בין הדברים בעסקו בענין מאתים זוז, וגם שיש קפידא בדבר דהשתא הך דהיו ממושכנים לבע"ח ולכתובת אשתו עליה נמי קאי, ולפע"ד לא יתכן כמ"ש. ע"כ אם לא היה כתוב כן בספרי רמב"ם ואנו מגיהים כן מדעתנו אין לנו לשנות מסדר המשנה ויש לנו להגיהו אחר בכא דהיו ממושכנים. אמנם אי היה כ"כ בספרי הרמב"ם צ"ע.

ואולי עדיין י"ל דמ"מ כיון דבתר הכי תור וכתב היו לו מאתים חסר דינר וכו' אי"כ היו ממושכנים קאי אבכא דמאתים דלפניו ולא אחמשים דלפני פניו. וראיתי בטי"ד ובש"ע שם רס"י רנ"ג בכל הספרים כתב כלשון הרמב"ם עפ"י הגהת משנה למלך ונראה משם הוציא מ"ל להגיה כן ברמב"ם וקשה לשבש כל הספרים. וגם קשה מאוד להתפיש הדברים כפשוטן שמי שיש בידו מעות אחרים ואינו דוחקו לפרוע זמן זמנים טובא וכן כתובת אשתו יטול צדקה, והרי ענינו רואות כמה פעמים יש מתעשר ואין כלי, ור"ל לית ליה מגרמיה כלום והוא נושא ונותן בממון אחרים ומרויח בהם ומתפרנס כעשיר הנאמר שיטול לקט שכתה וכדומה.

[דין מי שיש לו ר' זוז בזה"ז]

והנה בסמ"ק סס"י רמ"ז כ' וז"ל וכן דין מי שיש לו מאתים זוז אינו נוהג בינינו, ומביאו ב"י, ור"ל דבימיהם היה להם לקט שכחה ופאה היו מתפרנסים משנה לשנה היה זה השיעור לשנה עד כוא תבואתה של שנה אחרת, אבל עתה מה גבול תתן לו. וצ"ל הא דלא כתב דין של חמשים זוז הוא נמי מהאי טעמא דזה הוא השיעור לשנה ואין זה נוהג עתה, אלא הכל לפי הזמן שיהיה לו קרן כדי שיכול להתפרנס מן הריוח ומשו"ה השמיטו בסמ"ק. ואי ס"ד דהך דינא דכתובת אשתו ובע"ח שייך במי שמתפרנס מהריוח לא ה"ל לסמ"ק לשתוק מיניה ולהודיענו מה דינו, בכל זה אני נבוך ואין בידי דבר ברור בזה וצריך תלמוד. L

ומה הוא ממושכן לבע"ח וכתובת אשתו כתב הב"ח (סי' רג) דהיינו שהבעל ייחד לאשתו כלים ותכשיטים ושמאום כך וכך וכך שוויים בכתובה, והעתיקו הש"ך (סק"ג), ומשמע שהסכים עמו, וקרוב לזה בט"ז שם (סק"ג). ונ"ל שהוציא כן מלשון

ב. עיין ברמב"ם מהדורת ר"ש פרנקל מה שהעירו בשולי המ"מ ובליקוט ש"נ שם מובא מכת"י כהגהת המ"מ. ג. פסוק הוא במשלי יג, ז.

ממושכנים משמע שהם כלים ותכשיטים מייר. מתרשתא דכספא וכה"מ מחוייב למכור כליו וו בבע"ח נמי כה"ג שייחד הרמב"ם הנ"ל לא משמ מעות והרי הן עליו חוב אשתו ואין דרך לייחד מ לכתובת אש

וכן מוכח להדיא ממרד. חפא) פסקא המתד הקהל שבאו לשנות ול קרקע כמו על שוה ליטור: יש להביא ראיה ברורה ז ר' זוז לא יטול לתנו ונ קרקעות שוים ר' זוז מד לכתובת אשתו או לבע בקרקעות עכ"ל לענינו מושועבדים ולא היו ממו משמע בשיע

ועוד הא ראיות המרדכי' מוכח דטבין חמש עבדין, וסתם קרקע לא י המו"מ, ע"כ אין ראוייה ג המעות, ושלא תאמר דלמ ממאה מעות אבל קרקע ח לכן מייתי ראיה דרישא מדקתני היו מושועבדים חמשים דעבדין עדיפא המרדכי, ואי ס"ד כהב"ח ו הכא בקרקע המיוחדת ג למוכרה ולא שווי' ליה במשנתנו כפי מה ש

וכר מן דין צלע"ג על הג א"כ מאי האי דקאמו שאינו דוחק דומיא דכתו לפרוע, אי ס"ד כהב"ח והי אינו יכול למוכרן כמבואר ורא"ש שם, וא"כ מה ח לפרנסתו עד שהוצרך הירו בכע"ח דוחק וכו' אע"כ אי דוחק לומר דס"ד א שימכ

ד. כ"ה במשנה פאה פ"ה מ"ד.

שאלת הגהת סו"ס התאור
 'ורג צ"ג י
 חבין התאור

רנו דין קופה ותמחוי שהיה בזמן חכמי הש"ס. ובו י"ח סעיפים:

הוא לעניי עולם [גמרא ז"צ ט:], כלומר עניים העוברים ושבים, ולזה אין קצבה שפעמים מרובים ופעמים מועטים: **ג**

ג וכופין על צדקה זו, והיו כופין זה את זה להכניס להם אורחים ולחלק להם צדקה [ט"ז סק"א נ"ס מרדכי (ס"ט סי' טע"ח)]. וכתב הטור שצריכין הגבאים להיות חכמים ונבונים שידקדקו על כל עני ועני ליתן לו הצריך, וידקדקו עליהם שלא יהיו רמאים חוץ ממי שיבקש שיאכילוהו שאין מדקדקין אחריו כמו שכתוב בסימן רנ"א (פ"י). ואם אין הגבאים חכמים וראויים לכך, דוחין אותם ולא יגבו כלל. ואם אין יכולין לדחותם, אסור לתת צדקה על ידן, שכן אמרו חכמים [נ"ז י:]: לא יתן אדם לקופה של צדקה אלא א"כ תלמיד חכם ממונה עליה, ויחלק בעצמו, ובתעניות מחלקין מזונות לעניים, ואמרו חז"ל [פנהדרין לה]. בכל תענית שאכלו העם ולא חלקו מזונות לעניים הרי הם כשופכי דמים, במה דברים אמורים במקום שרגילין לחלק פת ופירות, אבל במקום שהיו רגילים לחלק מעות או חטים או כיוצא בו שאין מוכנין לאכילה לא חשיבי כשופכי דמים. עכ"ל. שהרי אף אם היו נותנין להם בלילה לא היו יכולין לאכול מזה, ובהכרח שהכינו להם מקודם:

ד הקופה אינה נגבית בפחות משנים, שאין עושיין התמנות על הציבור בענייני ממון בפחות משנים. וזהו רק להגבייה, אבל לאחר גבייה אחד נאמן להיות עליה גובר. ואיתא בגמרא שם [מ:] מעשה ומינה רבי שני אחים על הקופה להיות גזברים, אע"ג דכחד חשיבי לענין עדות. אמנם על החלוקה גם בשנים אין די וצריך דווקא שלשה כשרים ושלא יהיו קרובים זה לזה כדין בית דין, לפי שזהו כדיני ממונות לעיין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו. ותמחוי כמו שמתחלק בשלשה מהטעם שנתבאר כמו כן נגבית בשלשה, לפי שאינו דבר קצוב וצריכין לעיין על כל אחד ואחד כמה יתן, שהתמחוי נגבה לפי הצורך ואינה דבר קצוב כקופה כמ"ש. ובירושלימי פ"ח

א בזמן חכמי התלמוד היתה בכל עיר ועיר קופה ותמחוי כמו שיבאר, ואף גם בזמן הקדמונים היתה קופה בכל הערים כמו שכתב הרמב"ם בפ"ט (ה"ג) וזה לשונו: מעולם לא ראינו ולא שמענו קהל מישראל שאין להן קופה של צדקה. אבל תמחוי יש מקומות שלא נהגו בו. עכ"ל. ועתה בעונותינו אין לנו לא קופה ולא תמחוי, שמפני לחץ הפרנסה וריבוי העניים אינו באפשרי, רק כל יחיד מישראל נותן צדקה מכיסו, ורבו עניים לאלפים המחזרים על הפתחים וכל אחד נותן לו פרוסת לחם או מטבע קטנה. ורבו המעשים בכל עיר ועיר, שכמעט בכל שבוע הולכים שני אנשים לקבץ נדבות על איזה יחיד. ועם כל ריבוי הצדקה שבימינו אלה עכ"ז אין הקומץ משביע וכו', ושמענו שיש באיזה ערים שעשו כעין קופות ומתנהג בכבודות:

ב מה היא קופה ומה היא תמחוי, כתב הטור וזה לשונו: כל עיר שיש בה ישראל חייבין להעמיד מהן גבאי צדקה ידועים ונאמנים שיהיו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת, ולוקחין מכל אחד מהן מה שהוא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליהן. והן מחלקין המעות מערב שבת לערב שבת. ונותנין לכל עני ועני מזונות המספיקין לשבעת הימים, והוא הנקרא קופה של צדקה. לפיכך מי שיש לו מזון שבעה ימים לא יטול ממנה. וכן מעמידים גבאים שלוקחים בכל יום ויום מכל חצר וחצר פת וכל מיני מאכל ופירות או מעות שנתנדב לפי השעה, ומחלקין את הגבוי לערב, ונותנין ממנו לכל עני פרנסת יומו, וזהו הנקרא תמחוי. לפיכך מי שיש לו פרנסת יום אחד לא יטול ממנו. עכ"ל. וזה שכתב שיהיו מחזירין על העם מערב שבת לערב שבת, לא שבערב שבת היו מחזירין אלא בכל השבוע להכין על חילוק מערב שבת לערב שבת. וזה שכתב ודבר הקצוב עליהן, כלומר, דעל הקופה היו הנדבות קצובין לכל בעל הבית כך וכך, אבל על התמחוי לא היה דבר קצוב, לפי שהקופה היא לעניי העיר ויש לזה חשבון משא"כ התמחוי

רוט
:
ום
תר
דין
זה
אין
יא
נו.
גיל
יר.
לא
סה

בל
לך
ינן
הן.
יש
יך

עד
יך
לה
לו
ויז
רו
יל
את
לא
זני
ים
בר

תפניות פריסתאן
1312

ב. מי שיש לו משכורת קבועה והיא מספיקה לו לצרכיו, לא יטול מן הצדקה, אך אם אינה קבועה מותר לו ליטול מן הצדקה.^ה
 ג. אברך כולל, המתפרנס ממלגת הכולל כתבנו דינו להלן בסעי' כ.
 ד. בית שגר בו אינו בכלל 'פרנסתו לשנה', וכ"ש אם ביתו משועבד לבעלי חובות.^ו

שיעור הנתינה לעני

ה. מחיובי הצדקה הוא, לתת לעני את כל צרכיו, וכמו שנאמר "די מחסורו אשר יחסר לו".
 ו. החיוב לתת לעני "די מחסורו" נאמר רק בד' אופנים הבאים: א. בגבאי צדקה. ב. בכלל הציבור.^ז ג. בעשיר מופלג מאוד.^ח ד. כשאין אחרים במקום ויד היחיד משגת.^ט אך על יחיד, שלא באחד מהאופנים האלו, לא נאמר שיעור זה, ומספיק שיתן לו מתנה מועטת

ה שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' קכ. וכ"כ הגרמ"מ קארפ בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א בזה"ל 'הכל תלוי אם יש לו פרנסה מסודרת להתפרנס בה, ולפי"ז גם אם קיבל משרה רק לשנה אחת ולשנה האחרת כפי הראות אין לו עדיין מקום ידוע להתפרנס בו, הרי הוא בגדר עני וכו'. וכן הוא משמיה דהגרי"ש אלישיב שליט"א בחוברת ועד הרבנים לעניני צדקה, ש"ל בחודש אדר תשס"ג בזה"ל: 'מי שיש לו משכורת קבועה וזה לא מספיק עבורו ועבור בני משפחתו הסמוכים על שולחנו לגמור את החודש, ואין לו כסף בצד להשלים את המשכורת החדשית למשך שנה שלימה הרי הוא עני גמור' עכ"ל. (ראה בסוף הספר בתשובותיו אות יג וכו). ואם יש לו משכורת קבועה המספיקת צרכיו אף שיש לו חובות, הורה הגרי"ש, שאין לו ליטול צדקה.

ו יוסף אומץ פרק הצדקה ומעשר. ובע"ז בשו"ע סי' רנג ס"א על פי הש"ך סק"ב.

ז שו"ע סי' רנ ס"א. וביאר אם היה רעב יאכילוהו, היה צריך לכסות יכסוהו וכו', ואפי' אם היה דרכו לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונה לו סוס ועבר, וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך וכו', עיי"ש. ובמהרי"ל הל' ר"ה אות ג ראיתי שכתב בתוספת דברים ז'אם העני מורגל להרבות בסעודה אל יאמר אדם מה לי לסייע לפרוץ הזה דכ"ש שאתה מצווה להרבות אליו לסייעו דכתיב די מחסורו עכ"ל.

ח רמ"א שם 'כל זה בגבאי צדקה או רבים ביחד'.

ט חכ"א כלל קמד ס"ה.

י רמ"א שם ובש"ך סק"א. ערוה"ש סי' רמט ס"ג וד עיי"ש שביאר דבר זה בטו"ד. וראה בתשובות הגר"ש אויערבאך בסוה"ס אות ג שכתב, שאם העני מבקש מאדם ואין אחרים שרוצים לתת חייב ליתן לו די מחסורו, אבל אם אין ידו משגת די בחומש. וראה שם בתשובות הגר"ח קנייבסקי אות קב משי"ב בזה.

או שיודיע צערו לו הגבאי מתנה מרובה

ז. עני שאינו רוצה

ח. עני המבקש לא

חייבים לתת לו. אך

פעם אחת והרי הוא

ט. עיקר מצות צד

בכלל מצות צדקה

בפסח, גר חנוכה ור

צרכי גופו קודמים^ט

לקנות, ושכרו מרוב

יא ברמ"א שם כתב

שרק כשאין רבים

אך בלאו הכי אינו חיי

הגר"א שם בסק"ג החי

יב שו"ע סי' רנ ס"ג, ו

מו. והוסיף שאה"נ

פרנסתו.

יג שו"ע סי' רנג ס"ט.

יד פתחי תשובה (אינ

לו). ונפק"מ במקוב

יז אין חייבים לתת

בכספי צדקה להקריב

טז שו"ת אגרות משה

ומלבושים, ולא בי

לשלם שכר למלמד ל

צדקה, אלא דבר גדול

בד' כוסות ונ"ח, צ"ע, ו

מצות צדקה, אלא שי

הפוסקים (הו"ד להלן) ו

טז שו"ת שאלת שלמ

ספר באורח צדקה

הוציא ליתקן פיינגולד א.א.א.

בעזהשי"ת

ספר

שבט הקהתי

חלק חמישי

שאלות ותשובות

על סדר

אורח חיים, יורה דעה, חושן משפט
וענינים שונים

ובתוכם הרבה חידושים וברורים
בסוגיות הש"ס והפוסקים

מה שהשבתי בעזהשי"ת

הק' שמאי קהת הכהן גראס

בלאאמו"ר הרה"ח ר' משה נחום הכהן שליט"א

פה עיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשנ"ו לפ"ק

בא ליטול מהקופה של דקה, לא יתנו לו עד שימכור כליו עיי"ש. אלמא כיון דאפשר לו למכור ולהרויח אסור לו ליטול מן הדקה, ה"ג אם אפשר לו לעבוד ולהרויח אסור לו ליקח מן הדקה ואין מחויבין ליתן לו.

(ב) אכן יש לחלק דשאני התם דכיון דעכ"פ יש לו רכוש ושוה כסף מש"ה חייב למכור ואסור ליטול משא"כ אם אין לו מרכושו מה למכור אלא דאפשר לו לעבוד ולהרויח, אפשר דאינו מחויב לעבוד ולהרויח ויכול ליהנות מן הדקה ומחויבים ליתן לו.

(ג) אבל אין להוכיח דמותר ליקח מן הדקה כיון דעכשיו צמאיאות אין לו כסף ודומה להא דאיתא [צפ"ה דפאה מ"ד] ומוצא ציור"ד (סי' רנ"ג-ד') בעל הבית ההולך ממקום למקום וכלו מעותיו בדרך, ואין לו מה יאכל יטול דקה וכשיחזיר לביתו אינו חייב לשלם דהוי ליי עני באותו שעה עיי"ש, א"כ ה"ג עכשיו הוא עני ויכול ליקח, אכן אינו דומה להתם, דהתם עכשיו העשיר אין לו כסף וא"א לו להשיג אלא א"כ יטול מן הדקה מש"ה יכול ליקח, משא"כ בשאלתינו דגם עכשיו אעפ"י דאין לו מעות, מ"מ יכול עכשיו להרויח ולעבוד, אפשר דמחויב לעבוד ולא יקבל דקה ואין חיוב ליתן לו.

ול"יין החכם להס"ח שכי [בסי' של"ז] דמותר להעיר אציו שיסן ללכת לבהכ"ם או לדבר מלוה וה"ג לא שגא ויכול להקילו כדי שיוכל ליתן דקה.

ולענ"ד נראה דאינו פשוט כ"כ, חדא דאם אין ידוע להבין דאציו יש לו די לפרנסת צ"ב אסור להקילו, דעיין ברמ"א יור"ד (סי' רנ"א-ג') דפרנסת עלמו קודמת לכל אדם ואינו חייב לתת דקה עד שיהיה לו פרנסתו, ועיי' בש"ך (סי' רמ"ח סק"א ובסי' רנ"ג (ס"ק י"א) ואף להצ"ח שם דמחמיר, מ"מ אינו חייב ליתן לכל עני אלא די שיתן לעני א' ויואל בזה, וכן אינו ברור להבין דהמבקש הוא עני וחייבים ליתן לו דשכיחי רמאים טובא וכ"ש בזמנינו. [ועוד דראיתי דהקהלת יעקב ז"ל סיפר ששאל להגאון לר' חיים עוזר ז"ל אם יש הרבה עניים שעומדים לפני הביהמ"ד דמבקשים מעות אם לריך ליתן לכל או"א והשיב דאינו מחויב ליתן לכל עני המבקש כשמבקש גם מאחרים ע"כ. ה"ג אינו מחויב ליתן לכל עני המבקש על פתח].

לכן נראה דלא יקין את אציו אלא יאמר להמבקש דאציו ישן ויחזור בפעם אחרת חוץ אם אציו לוח שיקילנו כשצאים לאסוף כסף לדבר מלוה אז יכול להקילו.

סימן קע"ז

(ד) וכן אין להציא רא"י ממה שכי הרמב"ם ומציאו המחבר (ברסי' רנ"ה) דירחיק אדם עלמו מהלדקה וכו' ואפילו הי' חכם מכובד והעני, יעסוק באומנות מנוולת ואל ינטרף להבריות עכ"ל. משמע דאם אפשר לו להרויח ולעבוד אל יטול מהלדקה, אין רא"י, דהתם עלה טובה קמ"ל דמוטב לעבוד מלאכה צו"י מלקבל דקה, אבל אין רא"י דאין מחויבין ליתנו ואסור לו ליקח דקה.

שאלה: מי שאין לו כסף אבל יכול לעבוד ולהרויח, האם מחויבין ליתן לו דקה. [השאלה הוא באופן דאין תורתו אומנתו דבכה"ג ודאי ילמוד ויהנה מאחרים ע"י בביאור הלכה סי' רל"א מה שהביא משו"ת דבר שמואל, ובת' התשב"ץ באריכות].

(ה) והנה עיי' צעה"ש (סי' רנ"ג י"א) שכי הא דאמרינן דצעה"ב העובר ממקום למקום עני הוא באותו שעה, כ' העה"ש דהדצר פשוט דאם זה הצעה"ב ביכלתו ללוות דאסור לו לקבל דקה וכן ראיתי בשם הגר"א עיי"ש. ועיי' בחדרי דיעה סי' רנ"ג ס"ד אלמא דאם יכול להשיג כסף אסור לו ליקח דקה, א"כ לכ' ה"ג אם יכול לעבוד אסור לו ליקח, ודוחק לחלק דשאני התם דהוי עשיר אלא דאין לו

תשובה: (א) לכ' יש רא"י דאם יכול להרויח ולעבוד אין חיוב ליתן לו דקה, מהא דא"י בגמרא מס' כתובות וכן איפסק להלכה ציור"ד ה"ל דקה (סי' רנ"ג ס"א) דאין לריך למכור כלי ביתו דצ"א בכלי אכילה ושתי' וכו' אבל מגרדה או עלי שהם כסף מוכרם ולא יטול מן הדקה [ועיי' בקול סופר פאה פ"ח מ"ה], והא דאין מחייבים אותו למכור כלי תשמישו של כסף וזהב דוקא כל זמן שאינו לריך ליטול מהקופה אלא נוטל בפתר מיחידיס, אבל אם

בדרך ומש"ה לריך ללוות משא"כ בעני דאין מחויב לעבוד ולהרויח זה דוחק לחלק. ואין להוכיח ממה שכי במלאכת שלמה (פ"ה מ"ד) בשם מהרש"ם להצעה"צ אינו מחויב למכור בדרך הפרקמטיא שקנה בדרך עיי"ש, היינו דוקא התם דאם ימכור יפסיד, דמוכר צול צכה"ג אינו מחויב להפסיד למכור ולהפסיד, אבל באופן דלא יפסיד משמע דמחויב למכור כדי שלא יקח מן הנדקה.

ו) ולמעשה מסתברא דאם יכול לפי טבעו והמקום והזמן לעבוד ולהרויח עכשיו אסור לו ליקח מן הנדקה, אבל אם עד שירוויח במקום המתאים ירעב צכה"ג מותר לו ליקח עד שירוויח דעני הוא באותו שעה.

אבל כשדנין אם ליתן לו נדקה נראה דמחויבים ליתן לו דאפילו אם לפי ראות העין, אפשר לו לעבוד מ"מ מי יודע מסתרין של חזירו, אם מסוגל לעבוד באותו מקום ובאותו זמן או לא מחמת סיבות שונות ועכ"פ מספק נראה דיתן לו, אבל אם יש עני לפניו שא"ל לעבוד, הוא קודם.

והנה עיי' במדרש רבה ויקרא (פ' ל"ד) ובקה"ר פ"ה דאסור לומר להשני המבקש נדקה שיש לו לעבוד כיון דיש לך גוף בריא אמר הקב"ה לא די לך דמשלך לא נתת לו כלום ובמה שנתתי לו אחת מכניס בו עין הרע עיי"ש. אלמא אפילו אם יכול לעבוד מחויב ליתן לו נדקה.

וי"ל דהיינו דמכח מספק לריך ליתן לו דאולי לפי האמת א"ל לו לפי טבעו וכדומה לעבוד, אבל אה"נ העני שיודע בעלמו דאפשר לו לעבוד ולרויח אסור ליקח מן הנדקה.

[ואחר כתבו כל זה שמעתי מהה"ג ר' יוסף סג"ל שליט"א דכתובות מהרש"ם פסק דאסור לו ליקח נדקה היכא דיכול בעלמו להרויח אבל אם אינו תח"י שאוכל לעיין בו ראיותיו ונמוקיו].

סימן קצ"ח

(א) הא דאי' ביור"ד סי' רנ"ג סעיף דהמחלק צדקה יזהר שלא ירבה לקרוביו יותר משאר עניים, וצ"ב מהו הגדר של הקרוב, האם קרוב רחוק, ג"כ בכלל.

ונראה דהגדר הוא אם מחמת הקירבה דעתו לרחם עליו יותר משאר עניים, דהא מקור של הלכה הוא [עיי' צ"י בשם המרדכי] ברש"י שצת קיי"ח ד"ה ולא ממחלקי נדקה דפרש"י דפעמים דקרובין דעתם לרחם על זה ולחלוק יותר מן הזורך דאומדין אותו בהרווחה ואת חזירו אומד בצמאום, עיי"ש בצאר הגולה.

ולפי"ז רק צמי שאינו רחוק כ"כ דאז עדיין דעתו קרוב אליו, משא"כ צמי שרחוק הרבה, אין חשש דיטה לבצו אליו יותר מן השורה, ולפי"ז נראה דתלוי בהני קרובים שפסולים לעדות עיי' חו"מ (סי' ל"ג) גדרם, ובהן דעתו קרוב להם, והגם דכי המחצר בחו"מ (סי' ל"ג סעיף י') וז"ל זה שפסלה תורה עדות הקרובים לא מפני שהם בחזקת אהבים זא"ז שהרי פסולין להעיד לו צין לזכותו צין לחובתו וכי' אלא גזה"כ הוא, אלמא דלא תלוי פסולי עדות בקרבות הדעת.

לא קשה דודאי גדר של אלו שפסולי לעדות הוא צמי שדעתו קרובה עליו אבל לא דזה הטעם דפסול משום דדעתו קרוב לו, אלא פסול מחמת גזה"כ עכ"פ רואין אנו משם עד כמה לבו נוטה לאיזה קרובים, וזה הגדר של אסור ליתן לקרוביו יותר משאר עניים היינו אלו קרובים דפסולים לעדות מחמת קירבה.

[ועיי' משניות פאה פ"ח מ"ו וברש"י שם, ועיי' ברמב"ם הל' מתני"ע (פ"ו קי"א) לגבי מעשר עני שכי' היה לו מעשר בגורן ורואה ליתנו לעני קרובו או מיודעו, יש לו להפריש מחנה ליתנו לו, ולפלא דלהרמב"ם ה"ה במיודעו לא ירבה מלאחרים וכאן ציור"ד הל' נדקה לא מוזכר רק דלא ירבה לקרוביו ולא מוזכר מיודעו, ועיי' ת' ח"ס חו"מ סימן קכ"ז שהציא מצ"י חו"מ סי' רמ"ז דקרוביו הם כל פסולי עדות עיי"ש].

(ב) עיי' יור"ד הל' נדקה (רמ"ז ס"ד) ברמ"א דוקא במעשר מותר לנסות אבל לא בשאר נדקה, והגם דנדקה ג"כ מעשרת כדאי' לעיל בסעיף ב' לעולם אין אדם מעני מן הנדקה ועיי' בר' יונה אבות (פ"ג מי"ז) דמעשרת ואפ"ה אסור לנסות בנדקה, וכן איתא ברבינו יונה בשע"ת (פ"ג סק"ל) ובסמ"ג (ל"ת ד') דאסור לנסות בנדקה, ועיי"ש צפ"י המהרש"ל ובפירוש מהר"ז, ובצריית משה על הסמ"ג שם.

לפושט רגל

יח. מותר לתת צדקה למי שפשט רגל. אך אם פשע בעסקיו כגון שנכנס לסיכונים גבוהים, או שהשקיע במניות ונפל, אין לתת לו צדקה, אא"כ רבו הנושים בו, ואינו יכול להציל את עצמו כלל, שאז מותר לתת לו, אך העניים המצויים קודמים לו לא.

לפושטי יד

יט. אף למקבצי נדבות שחלק מהם מוחזקים לעשירים, נותנים, דישראל רחמנים אף לפני משורת הדין, אך צריך עיון אם עוברים בלאו ד"לא תאמץ" ו"לא תקפוץ" כשלא נותנים להם לב.

76 לאברך כולל

כ. אברך כולל, אף, שיש לו משכורת קבועה מהכולל להתפרנס בה הוא ובני ביתו, רשאי ליטול מן הצדקה לב. (בתנאי שאין לו כסף בצד להתפרנס לשנה).

ראוי לתת כסף לאברך כולל, ובפרט ראוי לאב לתת לבניו ולחתניו הלומדים בכולל, ויכול אף לתת להם מכספי מעשר, ואם יש חשש שלא ירצה לקבל מכספי מעשר, יתן להם בתורת מתנה לב.

שאלת שלמה (ורטהיימר) ח"א סי' קד כתב, שיקבל צדקה בשביל לחתן בתו, גם בגלל המצוה להשיאה, וגם משום צערה. והוסיף, שמש"כ בב"י סי' רנה כל מי שצריך ליטול ואינו נוטל ה"ז שופך דמים... וכגון, מי שיש לו בנות ואינו יכול להשיאן, כתב בן על בנות ולא על בנים, משום דדרך בן לחפש אשה, ואין האב מחוייב להשתדל בשבילו. וראה בסוף הספר בתשובות הגר"ח קנייבסקי אות כג. ובתשובות הגר"י זילברשטיין אות ג האם ראוי לבקש צדקה כדי להשיא ביתו לת"ח וכדומה.

לא מתשובות הגר"י ש אלישיב שליט"א בסוף הספר אות יב.

לב שיעורי שבט הלוי, כת"י מהדר"ק סי' רנג ב. והוסיף שבדרך כלל יש להם לאכול לזמן רב. עכ"ד. וכן נראה לפי מה שהבאנו לעיל בפ"א ס"ח ובהערה יד מהאמרי בינה שאין עוברים בכה"ג בלאו, וכאן זה יותר קל ודו"ק. וראה בפלא יועץ פרק הצדקה 'עני שפושט יד בפתח בית הכנסת שהוא כמי ששואל לכל אחד וצריך כל אחד להטיל לו פרוטה. וראה עוד בסוף הספר בתשובות הגר"ח קנייבסקי שליט"א אות מח. ולהלן פ"זסל"ד דין עניים שבפתח בית הכנסת.

לג דרך אמונה פ"ט סי"ג בביאור ההלכה וטעמו דיכולים לסלקו בכל חודש ואין התחייבות להחזיקו, וכן פסק בשו"ת חלקת יעקב יו"ד סי' קלו. וראה בהנהגות לגר"א נבנצל שליט"א הודפס במשנ"ב עם הערות 'ביצחק יקרא' ח"ו שאמר 'רוב בני הישיבות בדרך כלל נחשבים כעניים ואפשר לתת להם מעשר כספים.

לד בגודל הענין לתת לעמלי תורה ע"י להלן בפ"ח ס"ז וט, דעיקר המעשר ניתקן לעמלי תורה.

וגיחין
יתכן
אלא
שאינו
לצורך
ג שיש
ובכגון
ואמנם
ז דהם
שיכול
ז בסוף
ז אומר
זת דף
זשלי"ה
כי יש
ך אדם
זהלכה
שאמר
לאבא
זהדר"ק
ותר לו
זבשו"ת

באורח צדקה
הוג"ק ר' יצחק אייזיק ב"ר ש"ס

מותר לאברך לקחת את מילגת הכולל, אף כשאשתו עובדת לה.

לבחור ישיבה

כא. בחור ישיבה שהוריו עניים וחסר לו להוצאות מינימליות, רשאים לתת לו כספי מעשר, אך אם הוא בן עשירים שהוריו נותנים הצטרפותו ביד רחבה, אסור לתת לו כספי צדקה לה.

גם בן עשירים, אם אין הוריו תומכים בו, רשאים לתת לו מכספי צדקה לה.

לילדים שאוספים כסף

כב. מותר לתת צדקה לילדים הגובים עבור מטרה מסוימת, אך דוקא אם מקבל קבלה

ומש"כ שבניו וחתניו בכלל כ"כ בשו"ת חלקת יעקב יו"ד סי' קלו, וכתב שאברכים הלומדים בכולל ודאי אין להם קרן לחיות בה שנה תמימה וודאי יכולים לתת להם צדקה וכ"ש כספי מעשר. והוסיף שאם לא ירצו לקבל כסף מעשר יתן להם בתורת מתנה. וכן פסק בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט סי' א פי"ד שיוכל לתת בלי לומר להם שזה ממע"כ. וכן שמעתי מהגר"י קרליץ שליט"א שלרוב האברכים אפשר לתת כסף מעשר, וכששאלתי ומה הדין כשהאשה עובדת, ענה לי, וכמה ילדים יש בביתו? ופשוט שהכל כפי הענין. וראה בסוף הספר בתשובות הגר"ח קנייבסקי שליט"א אות נה.

לה שיעורי שבט הלוי כתי"י מהדו"ק סי' רנג ט"ב. וכתב שמילגת הכולל יש להסתפק אם הוא בגדר צדקה או בגדר משכורת, ואולי הוא ענין ממוצע ולכן י"ל דשרי לקחת אאי"כ האבות עשירים שיש קרן עבורם, אך בדר"כ מה שיש משכורת מסתבר דשרי, כך ליבי אומר לי, עכ"ד. וראה בהערה הקודמת מה שהבאנו מהגר"י קרליץ. ובתשובות והנהגות ח"א סי' תקסח כתב, שהלומד בכולל ויש לו כדי פרנסתו ממקום אחר, לא יטול מהתמיכה הניתנת בכולל, אבל אם עי"ז הוא לומד יותר טוב, מותר.

לו באורחות רבינו ח"ג עמ' קמ כתב בשם הסטייפלר שבחור ישיבה נקרא עני, ואע"ג שמקבל הצטרפותו מהישיבה ומהבית מ"מ עדיין חסר לו, ושם בח"א עמוד רחצ הביא שהחזו"א הסתפק לגבי ילד ובחור ישיבה שהוריו נותנים לו כל הצטרפותו אם אפשר לתת לו ממע"כ, אך בהמשך דבריו הביא משמיה דהסטייפלר שאף אם אין כסף לבחור לקנות דברים פעוטים כסיגריהות אף שמקבל ממון מהבית מ"מ מיקרי אביון לגבי מתנות לאביונים. אך שמעתי בענין זה מהגר"י קרליץ שליט"א שאי אפשר לתת כלל בזה על כל בחור ישיבה, וצריך לבדוק כל מקרה לגופו, ועל פי זה כתבנו בפנים את החילוק. עוד אמר, שאם בחור עושה מבחנים בישיבה ומקבל תמורה כספית על זה, אסור לו לקנות עם זה סיגריהות, דהוי שינוי מדעת הנותן, שנתן להחזקת התורה ולא לסיגריהות.

לו שמעתי מהגר"י קרליץ שליט"א שאמנם החזו"א הסתפק מה דין בחור ישיבה לענין זה, אך אם הוריו לא תומכים בו, פשוט שרשאי לתת לו מכספי מעשר, דסוף סוף כעת הוא עני.

מהם לה. ובעיקר הדבר

לבני עשיר

כג. בני הסמוכים ע צדקה. ודוקא בדרך צ לא יתן להם ממון שה

לרמאי

כד. עני המבקש צדקו לו מיד מא. ובכל אופן ו יותר מהשיעור, אסור

כה. המבקש צדקה, א

לדקדק אחריו כל כך :

לח אמת ליעקב יו"ד סי' שיהיה להם חשבון קטנים, וסיים דמאוד יש

לט בספר הליכות בית י לאסוף כסף, דלפעמי

מ רמ"א סי' רנ"ג סט"א עשיר א"ז צדקה, ובע בדרך מתנה וכבוד זה נ שהפריש לצדקה דהוי גז

מא שר"ע סי' רנא סי' ח עוד, שמא ימות כעו שמשקר במה שאומר שז הוא ערום ממש, ודאי יר יתנו לו במצב זה רק בגד

מב יוסף אומץ פרק הצו וגם לאנשים משמע כתובות דף ט"ח ע"א בוא

מג שם.

מד ערוה"ש סי' רנא סי'